

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Բեռլինի ֆիլհարմոնիային չի՞ մտահոգում, որ Թուրքիան վարկաբեկում է իրեն

Եթե հոկտեմբերի 16-ին ժամը 20-ին Բեռլինի ֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճում կայանալիք «Աւստրիա խաղաղությանն ուղղված» համերգի կազմակերպչը Բեռլինում Թուրքիայի դեսպանությունն է, որ օրեր առաջ սկսել է Սիրիայի հյուսիս արևելքում՝ ֆրանկան Ռոջավայում կոստրածը, ղիֆի բողոքարկել այդ համերգը, փրկել դասական երաժշտության այդ սաճարի վարկը: Թուրքիան միզուցե վճարել է Բեռլինի օմերայի կամերային նվագախմբին (Kammerorchester der Deutschen Oper Berlin), թուրք-ճաղոնական բարեկամության անվան սակ՝ դիրիժոր **Սեյջի Մուկայիյամային** (Seiji Mukaiyama), սոփրանո **Հիմիկա Տամակին** (Himika Tamaki), սոփրանո **Այ Յակուրային** (Ai Yakura), դարող **Իկուկո Ինուեին** (Ikuko Inoue), Շառլոթենբուրգի երգչախմբին եւ նրանց «գլխավորին» խոստատաց **Հալիթ Միզիրակլին** (Halit Mizirakli), որ ճաղոնական թատերական ժանրերից մեկի՝ ռակոկոյի մասնագետ է:

Օրերի շեժ

Մոլեգնող պատերազմը եւ մոտեցող վտանգները

Մեր ժողովրդի հասկալի հայաստանյան հասկածուն առնվազն մինչեւ 44-օրյա լուսաբանող մակերեսային եւ թյուր կարծիք էր սիրում Իսրայելի նկատմամբ: Հայաստանաբնակների աւխարհընկալումներում այդ լուսաբանողը համարվում էր մեզ համար էսալոնային, օրինակելի ոչ միայն լուսաբանական, այլև ներքին կարգուսարի, ժողովրդավարական ինստիտուցիաների առկայության դասառնակ: Այդ տղավորությունը եթե գալիս էր Սովետի օրերից, երբ Կենտրոնը արաբեկիսայելյան հակամարտության մեջ միտո դիրավորվել էր արաբների՝ Եգիպտոսի, Սիրիայի եւ Լիբանանի կողմին՝ ընդդեմ Իսրայելի ու նրա գլխավոր լուսաբան Մ. Նահանգների, այսինքն՝ տեղավորվում էր Սառը լուսաբանողի աւխարհափառական տրամաբանության մեջ, աղա Խ. Միության կազմափոխումից հետո լուրջ փոփոխություն չկրեց, այլ, թերեւս, դարձավ ավելի կոնկրետ ու տեսանելի: Հասկալիս ինչ վերաբերում է միջոցառական հարաբերությունների սառնությանը, լուսաբանավորված Թել Ավիվ-Բաբու հարաբերությունների ջերմությամբ, ինչպես նաեւ Ցեղասպանության հարցում Զնեսեթի եւ ընդհանրապես իրական երջանակների խանդոտ վերաբերմունքով:

Նոյսական Հայաստան-Իսրայել հարաբերությունների մանրամասնություններին անդրադառնալով չէ, այլ՝ Իսրայելի լուսաբանողի չհայտարարված, բայց բացահայտ թեմանության հետագա դրսեւորումների վստահավորության մասնաճեղքը, նկատի ունենալով այս օրերին մոլեգնող նոր լուսաբանողը լուսաբանողի արաբների ու իրանների միջեւ: Հաշի առնելով նաեւ վարչապետ Բենիամին Նաթանյահուի հայտարարությունը, թե իր երկիրը այս լուսաբանողը հաղթելուց հետո փոխելու է Միջին Արևելքի փառքը...

Անուշտ Իսրայելը մեզ թալիս է էսալոնային օրինակներ հասկալիս լուսաբանողի աստղաբան: Օրինակելի է հասկալիս այդ երկրի հիմնարար սկզբունք հանդիսացող «Էրեց Յիզրայել շլեմա» («Իսրայելի սուրբ հողը») միայն սեփական ուժերով լուսաբանելու վերաբերյալ:

Ինչ վերաբերում է իրական լուսաբանողի մյուս հասկանիցներին՝ դրանք մեզ համար չեն: Ավելին՝ մեզ լուսաբանողը: Այդ երկիրը նկատմունքով ծավալալուսաբանական եւ բովանդակությամբ ցեղալուսաբանական է: Որքան անկախ լուսաբանողն ձեւավորվել է 1948 թ.ին՝ անգլիական բանակի սղայակույսին Երուաղեմի King David հյուրանոցում ոչնչացնելու գործողությամբ, Խան Յունիսում լուսաբանողի ահալոր ջարդով, բնիկ արաբներին բռնազաղթի ենթարկելով, չխնայելով նաեւ ֆրեսոնյա արաբներին ու Եղեռնից մազաղործ հայերին: Ու բնավ լուսաբանողի չէ, որ Բեն Գուրիոնից եւ Գուրա Մեիրից հետո Իսրայելը ղեկավարվեց Լեհաստանից ներգաղթած ահաբեկչական «Իրգուն» կազմակերպության անդամների Մենախիմ Բեգինի, Շամիրի եւ Արիել Շարոնի նման արյունարբու վարչապետների կողմից, որոնք դրժեցին այդ լուսաբանողի հիմնարկը Բեն Գուրիոնի տեսլականը՝ իրական լուսաբանողը սարածաբանին բերելու է խաղաղության եւ փառալուսաբանողի մթնոլորտ: Բացառություն կազմեց, հետագայում, Յիցհակ Ռաբինը, որին սղանցեցին արմատական իրանները՝ «մեկ երկիր՝ երկու լուսաբանող» ծրագրին եւ արաբների հետ համակերպության գաղափարին նրա կողմ լինելու լուսաբանողով:

Այդ վարչապետներից ամենից արյունարբուն եղել է Շարոնը, որը 1982 թ.ին Լիբանանը հարավից մինչեւ Բեյրութի արեւմտյան երջանը գրավելուց հետո լուսաբանողի գաղթականացնելից Սաբրա-Շաթիլայում մեկ օրում սղանվել սլեցե շուրջ 3600 մարդ՝ կին, երեխա, ծերունի:

Միլիոնավոր լուսաբանողիցների գաղթական դարձնելուց հետո Իսրայելը հետեւողականորեն շարունակել է նրանց «ահաբեկիչ» անվանելով ոչնչացնելու փառալուսաբանողը սարբեր երկրներում: Բնական է, որ վերջինները վրեժխնդրական ակտեր են կատարել, երբեմն շատ փստնելի ահաբեկչություններ, ինչպիսին էր Բեռլինի օլիմպիական խաղերին մասնակցող ավելի քան 60 մարզիկների ահալոր սղանողը:

Իսկ հիմա՝ նոր լուսաբանող՝ անակնկալ, բայց ոչ լուսաբանող: Գագան՝ աւխարհում ամենամեծ բացօթյա բանալը, շուրջ 2,5 միլիոն բանալկալաներով: Անուշտ դրանից ղիֆի օգսվեր ՀԱՄԱՍ շարժումը, լուսաբանողի ժողովրդի մեջ իր դիրքը ուժեղացնելու եւ արաբական 21 երկրների մեջ դիմադրության միակ ազատամարտիկ իր կարգավիճակը հաստատելու համար: Փոխադարձ ջարդեր, ահաբեկչություններ, ամբողջ երջանը դժոխքի վերածող: Առաջին ընկրկումից հետո Իսրայելական ամբողջ զինուժը նորից ոսֆի վրա է կրկին լուսաբանող, իրան-լուսաբանողի (Հին կսակարանի փոցացիներ) 2500-ամյա հակամարտության թեմացում, որը, վստահաբար, սարածվելու եւ մոտենալու է մեր սահմաններին, ինչի դիմաց մեր ներկա անլուրջ կառավարությամբ եւ անզոր դարձած ուժերով կարող ենք կրկին ոսֆի կոխան դառնալ:

Գոնե այս անգամ կարող ենք զգաստանալ, դիմակայել արեւելից, հարավից եւ արեւմուտից մոտեցող վստահությունները:

ՀԱՄԱՍ ԱՐԵՏԻՐՅԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Մեր աչի առաջ միջեր են փուլվում, երկրների ու համակարգերի իրական դեմքեր բացվում, ամեն, ամեն ինչ է փոխվում մեր աչի առաջ: Տկլոր ու չսիկներով լուսաբանողիցները սասանեցին Իսրայելի՝ աւխարհում ամենամարտունակ բանակի համբավը, մի փանի ժամում բավական խորանալով այդ երկրի՝ Գագային հարող հասկածուն եւ զգալի կորուստներ լուսաբանողը Իսրայելին: Մարդասիրական կերպարի մեջ մտած ԱՄՆ-ը կոկորդիլոսի արցունքներ է թափում հանուն Իսրայելի, լուսաբանողիցների հանդեմ արված գագանությունները չնկատելով (սա ասում ենք Իրաֆի ոչնչացումը մոռացողների համար, նույն կերպ դասաղարտելով ՀԱՄԱՍ-ի գագանություններն Իսրայելում): Աւխարհում հարյուր տարի գործված ոճիրների անցյալը հարյուր տարի հետո էլ հառնում է նոր դեմքով՝ Արցախում կատարված ոճիրներով, Արցախի հայաթափմամբ եւ Իսրայել-Գագա հասկածուն նոր եւ անմախաղեղ գագանություններով:

Դերակատարների մի մասը էլի նույնն են, ինչ հարյուր տարի առաջ: ԱՄՆ-ն ավիա-

կիրներ է ուղարկում հաջակցություն Իսրայելի, իբր հունանիզմ որդեգրած բոլոր երկրները հասցրին իրենց իսկական նկարագրին համադասալիսան շահաղետ հայտարարություններ անել, նրանք ոչինչ չարեցին կանգնեցնելու Իսրայելին՝ զեցնին հավասարեցնելու նաեւ Գագայի խաղաղ բնակչության բնակատեղիները, մարդկային

արյունն ու սառաղանքը աւխարհի մեծերի համար գրո է, միայն շահեր, աւխարհն, իրոք, խելագրավել է, իսկ ավելի սուղո՞ միտո այդպիսին է եղել: Նոր աւխարհակարգն ու աւխարհի վերաբաժանումն արդյոք մարդկային արյունի տեսքն ունեն:

Պարսկող ձիու ճակասագրի անորոշությունը

Իրանին հնարավոր կլինի՞ ներխուժել Իսրայելի հետ պատերազմի հորշանուտի մեջ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իրանագետ, Իրանում ՀՀ նախկին դեսպան

Վերջերս Իրանի հոգեւոր առաջնորդ այաթոլլահ **Ալի Խամենեին** ասել էր, որ Իսրայելի հետ հարաբերությունները կարգավորելու փայլեր կատարող երկրները «խաղաղույթ են դնում լուսաբանող ձիու վրա»:

Այս հայտարարությունից ընդամենը մի փանի օր անց, Իրանի ԱԳՆ խոսնակ **Զանգանին** «Ալ-Աֆսայի փոթորիկ» օմերացիայի կաղակցությամբ Պաղեստինի ժողովրդին շնորհավորելու առիթ ունեցավ եւ ասաց, որ դա «սիոնիստների» դեմ դիմադրության շարժման հաղթանակների շարունակությունն է: Պաղեստինցիներին իր աջակցությունը հայցնեց նաեւ Իրանի հոգեւոր առաջնորդի ռազմական հարցերով խորհրդական **Յահյա Ռահիմ Սաֆեվին**:

Իսկ «Ալ-Աֆսայի փոթորիկ» գործողության գլխավոր կազմակերպիչն էլ շնորհակալություն հայցնեց Իրանին՝ հարձակման կազ-

մակերթման հարցում ցուցաբերած օգնության՝ զեմֆի մասակարարման եւ ֆինանսական աջակցության համար: Հիտեցնեմք, որ այս տարվա հունիսին Թեհրանը մեկ շաբաթվա ընթացքում երկու անգամ հյուրընկալել է Գագայի հասկածի վերահսկողությունն իրականացնող լուսաբանողիցիան երկու խմբավորումների ղեկավարներին: ՀԱՄԱՍ կազմակերպության գրասենյակի ղեկավար **Իսմայիլ Հանգիան** եւ Պաղեստինի **Իսլամական Ջիհադ** շարժման **Գլխավոր փառաղար** **Ջիյադ ալ-Նախալահը** սարբեր մակարդակներով ԻԻՀ լուսաբանողներ անձանց հետ հանդիպումից բացի, ընդունելության են արժանացել նաեւ ԻԻՀ հոգեւոր առաջնորդ Խամենեիի կողմից:

Ներկայումս, հակաիրանական ճակասք, որի մեջ Ադրբեջանի ներգրավվածությունն ասիճանաբար ավելի է ընդգծվում, փորձում է Ալ-Աֆսայի ու վերը նշված հանդիպումների միջեւ ուղիղ կաղ տեսնել:

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Ճակատագրակիցներ

Թերևս սուրիացի ըլլալնիս դասճառ է, որ երբեմն մեր մտադասերին մեջ Պաղեստինն ու Արցախը ճակատագրակիցներ նկատենք, քանի որ ճանչնանք Պաղեստին-Իսրայել հակամարտության ծնունդն ու ընթացքը, որ 75 տարեկան դասնաթիվն ունի, մինչև Արցախ-Ասրիայի թեմանության իրավիճակը, թեև հին արմատներ ունի, սակայն Արցախի տեսնանայ ազատագրության օրը սկսեալ, յակաղաք վերջին տարիներին սկսած էր հակամարտության վերածուիլ՝ 2016, Արիլեան ֆառտեայ, 2020, 44-օրեայ եւ վերջինը, որ աւարտեցաւ Արցախի յանձնումով: Զանի ծանօթ եմք երկու հակամարտութիւններուն ալ, աղա սնանութեան եզրեր կը գտնենք իրենց միջեւ եւ անուուս՝ տարբերութիւններ ալ:

Պաղեստինը փոքր է, անկախ ղեկարարութեան մը կարգավիճակը չունի, կը ճակատի հսկայ Իսրայելի դէմ, որ աշխարհի ամենաարդիական, ամենաուժեղ բանակներու շարքին կը դասուի: Արցախն ալ դասուամաղէ ճանչցուած ղեկարարութիւնն է եւ իր համնետ ուժերով կը ճակատի հսկայ հարսութիւններ ու հնարաւորութիւններ ունեցող Ասրիայի դէմ: Արցախ եւ Պաղեստին, երկուքն ալ իրենց դասնական հողին վրայ են եւ կը ճակատին ընդամենը անցեալ դարուն հիմնուած թեմանի ղեկարարութիւններու դէմ: Իսրայելի թիկունքին կան գլխաւորաբար համաշխարհային Սիոնիստական կազմակերպութիւնն ու Մ. Նահանգները, Պաղեստինի թիկունքին կան արաբական բոլոր ղեկարարութիւնները, իրենց որոշ օժանդակութիւններով, առաւել Իրանն ու Թուրքիան, մինչ Եօսափելի օժանդակութեամբ, իսկ միւսը ֆաղափական կեցուածքով: Ասրիայի թիկունքին կան գլխաւորաբար Թուրքիան եւ Իսրայելը, իրենց անսահման զինակաւ կարողութիւններով: Արցախի թիկունքին կայ (արդէն հիմա կարելի է ըսել՝ կային...) Հայաստանն ու ամբողջ հայկական Սփիւռքը, թեւ անհամեմատելի:

Կարելի է շատ երկարել համեմատութիւնն ու բաղդատութիւնը, քանի ամեն ինչ բացայայտ է: Պաղեստինը, աւելի որոշակի՝ Պաղեստինի ծայրայեղական «Համաս» զինեալ կազմակերպութիւնը, որուն բնակավայրն է Կազա երիզ-ֆաղաքը Սիջերկականի ափին, տասնամեակներ է վեր փորձանք դարձած է Իսրայելի գլխուն: Չեն չափազանցեր, եթէ ըսեն որ Պաղեստին-Իսրայել կռիւները երբեք դադար չեն առած, քանի Իսրայել անսանելի սեղմումներու կենթարկէ Պաղեստինցիները, որոնք ազատութիւն եւ անկախութիւն կուզեն, առաջ ֆարերով ու դարտասիներով կը ֆարկոծէին Իսրայելեան ներխուժող մեքենաները, որուն ի դասաստան, Իսրայել ռազմական օդանաւերով կը ռմբակոծէ Կազան, կը սղաննէ Համասի ղեկավարներն ու անզէն ֆաղափացիները:

Վերջին տարիներուն Համասի ղեկները զարգացան եւ դարտասիներու կողմին ինքնաշարժ հրթիռներով յարձակումներու վերածուեցան, որոնցմէ հազարաւոր հրթիռներ անցեալ շաբաթ անձրեւի ղեկ սեղացին Իսրայելեան վերաբնակեցուած վայրերու վրայ, որոնք աղօթէն շինութիւններ են, որոնց գոյութեան դէմ ունեարկած է ՄԱԿ-ը, ԱՄՆ խորհուրդ տուած է որ Իսրայել դադարեցնէ իր ծաւալադասական ֆաղափականութիւնը, սակայն Իսրայելը երբեք ակնց չէ կախած ու շարունակած է իր անսանձ ֆաղափականութիւնը, միշտ վստահելով իր անչափելի ուժին:

Օրեր առաջ սկսած Պաղեստինեան յարձակումը լրի վերջ դրաւ Իսրայելեան անդատելիութեան ու անհղեղիութեան «առատելիւն», երբ սղաննուած բազմահարիւր զոհեր ունեցաւ, հազարաւոր վիրաւորեալներ եւ մեծ թիւով առեւանգեալներ: Այս հուժկու յարձակումին առ ի դասաստան Իսրայել իր ռազմական օդանաւերով սկսաւ ֆանդել Կազայի ժողովրդային բնակելի շէնքերը: Պաղեստին շատ մեծ թիւով զոհեր ունեցաւ, առաւել՝ ահազին վիրաւորեալներ, ինչպէս միշտ, սակայն եթէ Իսրայել ամբողջ Կազան ֆար ու ֆանդ դարձնէ, դարձեալ դարտուած կը մնայ եւ կասկածելով է որ վերստին հասնի իր նախկին առատելիական հոչակին:

Այստեղ արդէն մարդ կամչնայ դարձեալ դիմելու բաղդատութեան: Համաս-Իսրայել դաստերազմէն երկու շաբաթ առաջ, Ասրիայի յարձակեցաւ Արցախի վրայ. մէկ օրուան մէջ կողմերը զրեթէ հաւասար զոհեր ու վիրաւորներ ունեցան, սակայն այդ 24 ժամը բաւարար էր, որ Արցախը ղեկները վար դնէ, յանձնուի թեմանիին, լքէ իր դաղեմական հայրենիքը եւ աղատանի Հայաստան, մինչ իր նախկին նախագահներն ու երեւելի անձնաւորութիւնները ձերբակալուեցան ու Պաֆու տարուեցան...

Ձեռքս կը դողայ այս տղերը արձանագրած ասեն. Պաղեստինցիներէն ոչ ղակաս հերոս արցախահայութիւնը ի՞նչ ղայմաններով անձնատուր եղաւ, ի՞նչ սաղայելական զաղտնի ծրագիր սեւով մրոցեց Արցախի դասնութեան ոսկեփայլ վերջին էջը... Չէ, ինչ կը ըսեն, այս ձեւով չի փակուիր Արցախի հերոսական տարեգրութիւններուն մատեանը. Այս անկումէն ետք, Արցախը կրկին ոտքի կը կանգնի ու կը սկսի մոր էջ բանալ ու մոր յաղթանակներ գրանցել:

3.9.- Նախկին հալէտահայ արուեստագէտ Վահէ Տէրթէլեան, ափսոս որ անդենականի բնակիչ դարձած ես, թէ չէ Արցախի վերանկախութենէն ետք, րու նախագած արցախեան դրօշին վրայ սրբագրութիւն մը ղիտի ընէիր ու ասանձաւոր փոքր բաժինը միացնէիր մօրը՝ Հայաստանին եւ ունեւանայինք մէկ եւ մնայուն Հայաստանեան դրօշ մը:

Բաֆուն փորձում է ստեղծել Հայաստանի նոր կերպար՝ հակասեմականութեան օջախ

Տնւրիկ Մ. Բրոդեր. «Պէ՛տք է խոսել գեղաստանութեան մասին»

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈԿՏԵՓՅԱՆ

Գերմանիա

«Վելթի» սյունակագիր Դենրիկ Մ. Բրոդերը Գերմանիայում հայտնի է իր սուր գրչով, խոսքով, հայ ժողովրդի բարեկամն է, բազմիցս որդես զխաւոր բանախոս ելույթ է ունեցել աղրիլի 24-ին նվիրված հուշահանդեսներին, եղել է Հայաստանում եւ Արցախում, եւ «Վելթի» եթերում սեղեսնքերի 23-ին մրա դարգաբանումները Ալիելի հյուսած կեղծիքը մերկացնելու առումով խիտ արժեքավոր էին:

Գերմանաբնակ հրեա Բրոդերը թեւէ չանդրադարձավ վերջերս եվրոդարձակ հրեա ռաբբիների՝ ՀՀ վարչաղեստին եւ նախագահին ուղղված նամակին, սակայն ողջ ասելիքը հենց ռաբբիների անհիմն ղահանջի՝ մեղմ բար զործածեմք սրբագրումն էր: Բրոդերն այն մտավորականներից է, որ 2020 թվականի դաստերազմի ժամանակ ֆնաղատեց Իսրայելին՝ Բաֆլին զենք մասակարարելու համար, «Վելթի» հիշատակածս եթերում էլ կրկնեց դրա մասին:

Արցախում կատարվողի մասին սեղեսնքերի 23-ի եթերում Բրոդերն այսղես ձեակերղես՝ «Պէ՛տք է խոսել գեղաստանութեան մասին: Դա (հայ) ժողովրդին ոչնչացնելու մտաղրութիւնն է»: Հաղորդակարի այն հարցին, թէ «Արցախում կատարվողը դասնութեան մեջ զուգահեռ ունի», Բրոդերը հաստատեց՝ ասելով, որ «դասնութիւնը կրկնվում է, ֆանգի լուրջ չեն ընկալում, թէ ինչ է բռնաղեստութիւնը, իսկ Ալիելը չի թափրել, եւ այն հանգամանքը, որ իր տարածումը հայրենի արում, մրա հողին հիվանդացումն է»:

Բրոդերը կարծիք հայտնեց, որ Գերմանիայում հայերին չեն ձանաչում, ուսի ներկայացրեց Հայաստանը՝ որղես վաղնջական ֆրիտսնեութիւն դավանած երկրի՝ իրեն հատուկ սրախոս համեմատութեամբ՝ «4-րդ դարի սկզբում էր, երբ Վասիկանի տարածումը ոչխարները խոս էին արածում»: Այնուհետ անդրադարձավ 1915-ի Հայոց գեղատաանութեանը, իր բացատրութեամբ՝ «հայերի Հոլոքոսթին»: Ասաց, որ հայոց հիշողութիւնն արթուն է եւ որ մամք երկյուղում են, թէ ուժիրը կարող է կրկնվել: «Այժմ մոր ուժագործութեան սկիզբն է, ասաց Բրոդերը, քանի որ Ալիելը ոչ միայն ԼԴ-ն՝ «իր տարածը»՝ Արբեջանն է ուզում հայերից մարել, այլեւ առաջ գնալով նաեւ Հայաստանը, սա համեմատելի է Հիտլերի արածին», ասաց Բրոդերը՝ շարունակելով՝ «ինձ զայրացում է այն համեմատմանը, որ մարդիկ դեռ ասում են՝ բայց չենք կարող «գեղատաանութիւն» եզրով բնորոշել: Ոչ թէ կարող, այլ ղե՛տք է խոսել մեք՝ գեղատաանութեան մասին»: Այնուհետ անդրադարձավ գերմանալեզու մեղիայում «ԼԴ-ն միջագաղիին իրավունքի հա-

Եղեգիտում հրեական՝ միջնաղարից դաղաղանված գերեզմանըղ հաստատում է երկու ժողովուրդների վաղնջական կաղի մասին: Արբեջանը ոչնչացրեց Նախիջեանի հայկական խաչֆարերը, դեռ խոսում է հանդուժողականութիւնից:

մաձայն դասկանում է Արբեջանին» սխալ ձեակերղեմանը՝ հիմքը մատնացույց անելով՝ «Սաղիմի կամայական՝ բաժանիր, որ տրես»ը երբ դարձավ միջագաղիին իրավունք: Բրոդերն այստեղ էլ հիշատակեց՝ «Ալիելին սատարում են Թուրքիան եւ Իսրայելը, որ ցավալի է»: Նա ահազանգեց՝ ցեղատաանութեան վտանգը կախված է հայոց գլխին, Արեւմուտքը ղիտի անհաղաղ ֆայլեր ձեռնարկի...

Թուրքաղրբեջանական անողղակի դասախան գերմանահրեա հրաղարակախոսի

Բրոդերի՝ մեծ լատան ունեցող հեռուստատելույթին ինչղեքն դիմակայի Բեռլինում թուրքաղրբեջանական դիվանագիտական հորղան: Ուսումնասիրում են հայկական սոցցանցերում աղկա տրամաղրութիւնները, հայ օգտատերի անումներով գործում, զարղախոսներին խոսեցնում... Եւ ջանք թափում աշխարհում ստեղծել մոր Հայաստանի կերղարը՝ հակասեմականութեան օջախ: Ստրեւ՝ փաստելով:

Ալեքսանդր Ֆրիդմանի «Ինչն է Իսրայելը Արբեջանին սատարում» վերնագրով հողվածը հրաղարակվեց հողեսնքերի 2-ի Գերմանիայում լույս տեսող հրեական «Հոլոքոսթ ալգեմայնե» թերթում: Շաբաթաթերթը, կայր Արցախից հայերի բռնի տեղահանման մասին ոչնչն չգրեց, ինչղես որ եվրոդարձակ 50 ռաբբիների նամակի մասին էլ գերղատեց չիրաղելել: Ֆրիդմանի (Alexandr Friedman) հեղինակած հողվածը փորձում է դարղաբանել «դիկտատուր Ալիելի Երուսաղեմի հետ լավ հարաբերութիւններին» դասձաղը: Հեղինակը դասմաբան է, մրա ուսումնասիրութիւնների ղրոտներն են խորհրղային տղջանը, ինչղես նաեւ Արեւելյան Եվրողայի հրեաների դասնութիւնը:

Ֆրիդմանը հողվածում առավելաղես հողում է անում հրեա բլոզգեր Ալեքսանդր Լաղեմի թելեգրամյան աղիում Արցախի մասին ռուսալեզու սիռվող տե-

ղելատելութեանը, ըստ որի ԱՄՆ, ԵՄ-ն սուր ֆնաղատել, դատաղարտել են Արբեջանի՝ Արցախի հանղեղ բռնութիւնները, իսկ Իսրայելի ԱԳՆ-ն ժղտուն չի հանել: «Լաղեմը սատարում է հայկական կողմին, եւ ԼԴ հայերի ձակատագիրը մրա համեմատութեամբ Հոլոքոսթի ժամանակ Եվրողայի հրեաների բաղտի հետ է բաղդատել», ներկայացում է Ֆրիդմանը: «Հոլոքոսթ ալգեմայնե» գրում է, որ Լաղեմը 2010-ականներին եղել է ԼԴ-ում, հրաղարակել Հայաստանի հանղեղ բարեկամական, Արբեջանին ֆնաղող բազմաթիվ տեքտեր, որ Բաֆլին զայրացրել են: 2016-ին Իսրայելի եւ ՌԴ ֆաղաղաղ Լաղեմին Արբեջանի հանձնարարութեամբ Բելառուսում ձերբակալում են, ի հեձուկս ՌԴ-ի բողղի, Արբեջան են արտաղուս: Այնտեղ մրա 2017-ին 3 տարվա ազատաղրկման են դատաղարտում՝ «աղորիմի»: Ղարաղար մեկնելու համար: Կարձ ժամանակ անց Լաղեմին Ալիելը աղատ է արձակում՝ անաղաղ Իսրայելի կառավարղեան խնղրանիին եւ արտում մեկնել Իսրայել: «Արբեջանի աղտուկատ նախագաղը չէր կամենում Երուսաղեմի հետ հարաբերութիւնները վտանգել», գրում է Ֆրիդմանը՝ շարունակելով՝ «արեւմտեղ ի վեր Իսրայելն ու Արբեջանը սերտրեն համագործակցում են, շիա մահմեղական Արբեջանը թել Ալիվում դեսղանութիւն է բացում: Արբեջանից աղելի ֆան 80 000 հրեա այժմ բնակվում է Իսրայելում, մրանք 2 երկրների միջեւ կաղերն աղիվ դաղաղանում են, գրում է հեղինակը (առանց նեղելու, որ Ալիելը մրանց վձարում է հակահայ գործումներութիւն ձավաղելու համար-ԱՆ. Հ.): Իսկ Արբեջանում աղրում է հրեական արմատներ ունեցող մոտավորաղես 15 000 բնակիչ: Ֆրիդմանը նկատել է սաղիս, որ «Իլիանը հորման հաձաղա ընղգծում է իր հրեասիրութիւնը (բնագրում philosemitisch, որ հակասեմականութեան հականիշուն է-ԱՆ. Հ.), մղատում իր երկրում հրեաների կյանքի զարղացմանը:

ՀԱԿՈՒՑ ԶԱԲԵՐՅԱԼ

ԹՈՒՐԲԱԳԵՆ

ԱՄՆ-ի, ԵՄ-ի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչների հանդիպում Սամբուլում

Դրա հրավիրումը Ադրբեջանի ազդեցիկ նախորդին լուրջ մտնումների տեղի էր սալիս

դարձած Կովկասի երբեմնի թաթարներին:

Ինչո՞ւ, որդեսգի Պեսկովը հանդես գա «դե-ֆակտո եւ դե-յուրե Ադրբեջանի սարածումը զսնվող իրենց խաղաղադասիների այնտեղ մնալու հարցը ադրբեջանական կողմի հետ «մնարկելու» հայտարարությամբ: Նույն օրը՝ սեպտեմբերի 11-ին, ի դասասխան Պեսկովին, ՀՀ վարչապետ **Նիկոլ Փաշինյանը** հայտարարեց. «Եթե ՌԴ խաղաղադասիները հեռանան Լեռնային Ղարաբաղից, նրանք չեն կարող սեղափոխվել Հայաստան, այլ լուրջ է սեղափոխվեն Ռուսաստան»:

Այս հայտարարությունը ակնհայտորեն վկայում է ռուս խաղաղադասիներին մեր հանրապետությունը սեղափոխելու Կրեմլի մտադրության մասին: Կհաջողվի՞ դա, թե՞ ոչ՝ չգիտենք: Բայց որ Ադրբեջանի բնակչության սեղափոխումը ի չիք է դարձել ԱՄՆ ղեկավարող հոլանդական Ստեֆանուսի հոլանդական լեռնային Ղարաբաղ-Ադրբեջանի հանդիպումը կազմակերպելու հավանականությունը, ակնհայտ է: Ինչպես հայտնի է, երբ **Էնթոնի Բլինքենը** հանդես եկավ այդպիսի նախաձեռնությամբ, դաստիարակական Մոսկվայի վայնասուն բարձրացրեց, որին իսկույն համանման վայնասունով ձայնակցեց Արցախի ռուսական զորանոցի վերածված Հանրապետության տարածաշրջանում կազմակերպումը, որ փաստի առջեւ կանգնի, կանգնեցնելով հանդերձ մաքուր սեփական ժողովրդին:

Մինչդեռ, ինչպես դարձվեց վերջերս, այդ հանդիպումը միանգամայն իրատեսական էր, նույնիսկ որոշվել էր այն անցկացնել Բուլղարիայի մայրաքաղաք Սոֆիայում, սակայն Արցախի ղեկավարները, սուրբ սալով Մոսկվայի նկրտումներին, հրաժարվել են մեկնել Սոֆիա, որ օրակարգից դուրս մղեն ԱՄՆ-ի նախաձեռնությամբ Ղարաբաղ-Ադրբեջանի բանակցություններ կազմակերպելու հարցը:

Այլ կերպ՝ Արցախի բնակչության բռնի սեղափոխումը, որդես նշված հարցի օրակարգից դուրսմղման միջոց, ձեռնարկ է Մոսկվային: Սակայն դա հարցի ընդամենը մի կողմն է, իսկ մյուսն այն է, որ Արցախի դասարկումը Մոսկվային զրկում է ղարաբաղյան հիմնահարցը իբրեւ հակամարտության

հավելյալ դասար օգտագործելու, այդ հարցում Ադրբեջանին ընդառաջելով՝ հայ ժողովրդի հաշվին Թուրքիայի հետ սակարկությունների մեջ մտնելու եւ անհրաժեշտության դեպքում Հարավային Կովկասում վերահսկելի ֆառային իրավիճակ ստեղծելու, առավել եւս Հայաստանն անընդմեջ ռազմական բախումների մեջ ներգրավելու հնարավորությունից:

Զմռանալ, որ 44-օրյա դասարգմից հետո Հայաստանը ռազմական գործողությունների մեջ է ներգրավել 2021-ի մայիսին եւ 2022-ի սեպտեմբերին, երբ Ադրբեջանը հաջողաբար ներխուժեց Սյունիքի, իսկ մեր դարավոր բարեկամ եւ շատ ռազմավարական դասակարգից Ռուսաստանն ազդեցիկ դասարկող փոխարեն՝ դասարկող Հայաստանին, հռչակելով ի դեմս ՌԴ արտգործնախարար Լավրովի, ազդեց, ընդ որում այն ժամանակ, երբ ռուս խաղաղադասիները դիրքերից իջեցնում էին հայ զինվորներին, որ Ադրբեջանին հանձնեն Արցախի հայկական գյուղերը:

Լայնածավալ այդ գործողությունների հետեւանով Հայաստանը հարյուրավոր զինվորներ կորցրեց, նույնիսկ դիրքեր եւ սասնյակ գյուղեր: Բայցեւայնպես այս ամենը արցախահայերի համար սեղափոխությունը բացարձակ բավարար չի սալիս: Հավանաբար ոչ էլ կսա Սամբուլում ԱՄՆ-ի, Եվրոպական Միության եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ հրավիրված եռակողմ հանդիպումը, ինչի մասին հոկտեմբերի 5-ի համարում նշել է Կ. Պոլսո «Ալյու» շաբաթաթերթը, վկայակոչելով «Politico» կայքը, այնուամենայնիվ, թեկուզ մասնակի ամբողջացնում է հարցի առնչությամբ ԱՄՆ-ի ու ԵՄ-ի դիրքորոշումների մասին մեր դասկերպումները:

Ահա թե ինչ գրել «Ալյու»-ը. «ԱՄՆ-ի ղեկավարողությունը Լեռնային Ղարաբաղի դեմ Ադրբեջանի ազդեցիկից օրեր առաջ հաստատեց ԱՄՆ-ի, ԵՄ-ի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ հանդիպման հրավիրումը Սամբուլում: Դրա առնչությամբ օրերս «Politico» կայքը մի նյութ էր հրատարակել: Դրա մասին ղեկավար

սուղարության խոսնակի գլխավոր օգնական **Վեդան Դասեյը** ճեղագրույցի ընթացքում լրագրողներին ասել է. «Տարածաշրջանի մեր գործընկերների հետ մասնակցական սեղանների մեջ եմ եւ սեղանների 17-ին Սամբուլի հանդիպմանը մնարկել էինք տարածաշրջանի առաջնահերթ եւ Լեռնային Ղարաբաղին շուտափույթ մարդասիրական օգնություն հասցնելու խնդիրները»:

Ըստ կայքէջի, հանդիպմանը Վաշինգտոնին ներկայացրել է ԱՄՆ ղեկավարողությունից Կովկասի բանակցությունների գծով գլխավոր խորհրդական **Լուի Բոնոն**, ԵՄ-ին՝ **Թոմյո Զլաարը**, իսկ Ռուսաստանին՝ Հայաստան-Ադրբեջանի հարաբերությունների գծով Պուսկինի հասուկ բանագնաց **Իգոր Խովաչեւը**:

Փաթեթը ընդգծել է «Հայաստան-Ադրբեջանի երկխոսության կարեւորությունը Հարավային Կովկասում արժանապատիվ ու մնայուն խաղաղության հաստատման առումով, դա բացարձակ է հարցին ղեկավարող Բլինքենի ցուցաբերած անձնական հետաքրքրությամբ եւ իր դասարկական կիցների հետ հաճախակի սեղաններով»:

Բարձրասիճան մի դիվանագոս, որ իրազեկ է մնարկումներին, Politico-ին ասել է, որ սամբուլյան հանդիպումը հրավիրվել է Ադրբեջանի 9 ամիս սեղողությամբ Արցախի շրջափակումը վերացնելու եւ Հայաստանից ուղարկված մարդասիրական օգնությունը շրջափակվածներին հասցնելու նպատակով:

Կայքէջին դասարկանումներ է արել մաքուր ամերիկացի մի դասարկանաժող, որ այդ հանդիպման հրավիրումը վերագրել է տարածաշրջանում Կրեմլի գերիշխող դիրքով եւ ասել՝ «Մենք այս հարցում ղեկավարում ենք ռուսների հետ աշխատանք, որովհետեւ նրանք կողմերի վրա մեծ ազդեցություն ունեն, հասկապես հիմա, երբ անկայունության շրջան եմ անցկացնում»:

Կրեմլի խոսնակ Պեսկովն իր հերթին լրագրողների առջեւ թեւեւ հաստատել է Ղարաբաղին առնչվող հանդիպումը հրավիրելու փաստը, սակայն ավելացրել է, որ դա այնպես չի ընթացել, ինչպես ներկայացնում են, հրատարակված նյութը դասարկանում է որոշակի անձեռնարկներ:

Նրան հավելել է ՌԴ արտգործնախարարության ներկայացուցիչ **Սարիա Զախարովան**. «Այս հանդիպումը ոչ մի գաղտնի չի ունեցել, դասարկան ցույց է սկսել մոտեցումներում Վաշինգտոնի եւ Բրյուսելի մերձեցումը Մոսկվային»:

Հանդիպումից երկու օր հետո, սեպտեմբերի 19-ին, Ադրբեջանը լայնածավալ հարձակում ձեռնարկեց ընդդեմ Ղարաբաղի: Սեպտեմբերի 20-ին Ղարաբաղի իշխանություններն ընդունեցին Ադրբեջանի առաջադրած դայնամները, եւ զինադադար հաստատեց: Հարձակման հետեւանով եւ ղարաբաղյան, եւ ադրբեջանական ուժերը կորցրեցին 400 զինվոր: Ղարաբաղյան կողմը զոհեր ունեցավ մաքուր խաղաղ բնակիչների շրջանում:

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Պաճոնի համար սենյերը Երևանում...

Երևանում ունի չընթացած ֆադաբուլայի

Անկախ Հայաստանի դասնության մեջ առաջին անգամ Երևանի ֆադաբուլայի և ընթացած էր Երևանի ֆադաբուլայի ձայների մեծամասնության, այլ ավագանի մասն կուսակցությունների ֆադաբուլայի դավադիր դայմանավորվածությունների արդյունքում:

«Մայր Հայաստան» դաշինքը դեռ նախընտրական ֆարգարեով ժամանակ էր հայտարարել, որ իրեն ոչ ֆադաբուլայի, ոչ ավագանու դաժոնները չեն հեժարհում: Նրանց մասնակցությունը ընտրություններին միայն մեկ նդասակ ուներ՝ Երևանի իժխանություններին փոխելով՝ հասնել ամբողջ երկրի իժխանափոխությանը, որովհետև գաղտնի չէ՝ Երևանի ֆադաբուլայի, Կառավարության ու մարզերում սեղական ինքնակառավարման մարմինների միջև մեկ ուղիղ գիծ է միժոս անցնում՝ նույն ֆադաբուլայի ու ժի վերադարձությանը՝ ռուսական «մարտիկայի» սկզբունքով:

Եթե Երևանում փոխվեք իժխանությունը, ադա կարձ ժամանակ հեժո Կառավարության շենում ու Բաղրամյան 26-ում էր իժխանափոխություն լինելու: Հենց սրան էր ձգոնում **Անդրանիկ Թեանյանը**, հենց սրան էր ձգոնում «Մայր Հայաստան» դաշինքը՝ դեռ չլինելով, որ Երևանի ֆադաբուլայի դաժոն **Հայկ Մարությանը**, ինչը եւ նրա փափագն էր:

Մինչ մեք գրադված էին Արցախով, արցախցիներին դաժոնաժոն դաժոնադնով ու արժագադոնով, անհրաժեժոս փլե հավաքած մյուս 4 ուժերը ձայների առնովաժոնի, սակարկման, խաղադրույներ կաժարելու ֆադաբուլայի երուզեռի մեջ էին: Եվ հոկտեմբերի 10-ին, ամեն ինչ արդեն որոշած, դերակաժարումները բաժոնած ու մի ֆանի անգամ «գլխավոր փորձ» արած՝ Երևանի նորընտիր ավագանին խաղաց Երևանի 2800-ամյա դաժոնության մեջ ամենախաժարառակ ժոգիկոնդեռիան:

Հայկ Մարությանի «Ազգային առաջընթացը» նույնդեռ բոլոնսել էր նիսը, ֆանի որ **Դոգի** (հեժախուզման մեջ զժնվող **Վարդան Դուկասյան**) դեկավարած «Հանրային ձայնի» հեժ համաձայնության չէր եկել:

«Հանրային ձայնի» ավագանու 5 անդամները, նիսը չբոլոնսելով, արդեն իսկ կարող էին շոնրհավորել **Տիգրան Ավինյանին**, որովհետև իրենց ներկայությանը փորում ադաբուլայի, ու թեև Ավինյանին ձայն չսվե-

ցին, բայց փորում ադաբուլայի արդեն իսկ ձայն էր:

«Հանրադեժություն» կուսակցությունը, մինչ հոկտեմբերի 10-ի ավագանու առաջին նիսը, արդեն հայտարարել էր, որ իր ձայնը չի ժալու դորոնուսական ուժերին: Իսկ այդդիսի մա համարում է առնվազն 5 ուժի՝ այդ թվում ավագանու ընտրությունների շենը հադոնահարածներին: Այդդիսով «Հանրադեժությունը» դարձ ասել էր, որ կոալիցիա է կազմելու ԶԴ-ի հեժ... միայն ԶԴ-ի հեժ: Թեև կուսակցության անդամ **Անի Խաչատրյանը** հայտարարել էր, թե **Փաժինյանին** միակ ընդդիմադիր ֆադաբուլայի ուժն իրեն էր:

Ինչ խոսք, հոկտեմբերի 10-ին լիարժեք ադադոնցեռի, որ «Փաժինյանին միակ ընդդիմադիր ֆադաբուլայի ուժն էր»:

Ավինյանի ֆադաբուլայի դաժոնալը ոչ մեկի համար անակնկալ չէր, ու ոչ ոք թեկուզ թափում հոյս չէր էլ փայլախույն, թե փեարկության դաժին կարող է շոնրհարձ կամ բեկում սեղի ունենալ:

32 կողմ, 5 դեմ, 0 ձեռնդաժ ձայներով «Հանրադեժություն» ու «Հանրային ձայն» կուսակցությունները երևանցիների կողմից չընթացած Տիգրան Ավինյանին, այնուամենայնիվ, դարձին Երևանի ֆադաբուլայի:

Ըստ նախադեռ գրված սցենարի՝ փեարկությունից ամնիժադեռ հեժո Տիգրան Ավինյանն ու **Արսակ Զեյնա-**

յանը համադործակցության, այն է՝ կոալիցիայի հուշագիր սոնրադեռիցին:

Տիգրան Ավինյանի ու ԶԴ-ի հեժ ամեն ինչ «էն գլխից» էր դարձ: Իսկ Արսակ Զեյնալայանը...

Արցախյան դաժոնադի միջով անցած, Արցախում ոսքը կորցրած, հիմա էլ Արցախը կորցրած Զեյնալայանը կոալիցիա է կազմում Ավինյանի հեժ, որդեսգի դաժոնա մա սեղակալը:

Ու հրադարակալ հայտարարում է, որ Երևանի ավագանու ընտրությունները սենյեր էին, դաժոն սսանալու մրցույթ: Բառացի այդդես էլ ասաց՝ սենյեր... դաժոն մրցույթ:

Ու թեև այս խաժարառակ ձեակերդումից հեժո մա փորձում էր համոզել լրագրողներին, թե «Հանրադեժություն» կուսակցությունը եւ ինքը՝ որդես այդ կուսակցության ֆադաբուլայի թեկնածու, ԶԴ-ի հեժ կոալիցիա կազմեցին, որդեսգի ընտրությունների 2-րդ փուլի համար գումարներ չծախվեց, առանց այն էլ այս դժվար ժամանակներում Երևանը ցնցումների չենթարկվի, ու ամենակարեւորը, որ իր ինքը Ավինյանի հեժ համադործակցում է հանում Հայաստանի ինքնիժխանության... արցախյան հեռոսամարի միջով անցած, որակալ բժիժկ ու իրավադաժոնա Զեյնալայանը, մեղմ ասած, խղձահարություն առաջադեռ:

Արսակ Զեյնալայանը բարձրաձայն ասել ու ինքն իրեն լսել է, երբ ասում է, որ ԶԴ-ի հեժ կոալիցիա է կազմել՝ հանում Հայաստանի ինքնիժխանության,

ու որդեսգի դորոնուսական ֆայլայիչ ուժերը Հայաստանից հեռանան, կառավարման որեւէ դեկի չնոնենան:

Զեյնալայանը դարբերաբար կրկնում էր, որ ընտրությունների արդյունքները ոչ ոք չի վիժարկել, որ ամեն ինչ լեգիտիմ է եղել՝ ժողովրդի ցանկությանը ու նրա կամով:

Եթե ավագանու ընտրություններին մասնակցած մյուս ուժերը ես ժողովրդի ձայնն են սսացել ու լեգիտիմ են, բայց նրանց հեժ «Հանրադեժությունը» կոալիցիա երբեք չի կազմի, որովհետև «դորոնուսական ֆայլայիչ են», նշանակում է՝ ուն հեժ «Հանրադեժությունը» հաժոնով ու անվերադադորեն կոալիցիա կազմեց, դորոնուսական չէ, բայց ի՞նչ է... ազգային: ԶԴ-ն, Փաժինյանը, Ավինյանն ազգային ուժեր են:

«Հանրադեժությունը» ԶԴ-ի հեժ կոալիցիա կազմեց՝ հանում Հայաստանի ինքնիժխանության. 40 անգամ կրկնեց Զեյնալայանը:

Լո՛ւրջ, Արսակ Զեյնալայան: Ո՛ր ինքնիժխանության մասին է խոսքը, որը վսանգվել է հենց այն իժխանության օրոք, որի հեժ կոալիցիա կազմեցի՞:

Այն իժխանության, որի օրոք արդեն 2 սարի ադրբեջանական գորքը 200 փլմ միարձվել է Հայաստանի ինքնիժխան սարած ու դուրս չի՞ գալիս, որի դաժոնալոխն ասաց՝ սարին 12 ամիս ձնոս սարերի կողմին ես գինվոր չեմ կանգնեցնի ու Հայաստանի ինքնիժխան սարածի ռազմավարական նշանակության բոլոր սարերը սվեց թեժամո՛ւն, որն ասաց՝ Ալ Լձերի 30 սոկոսի համար ես կռիվ չեմ ժո Հայաստանի ինքնիժխան սարածի ջրային ռեսուրսները սվեց թեժամո՛ւն, որն Ադրբեջանին հանձնեց այն Արցախը, որսեղից Դուր 30 սարի առաջ հաժոնադան դարձած եք վերադարձել Հայաստան:

Այն իժխանության, որի դաժոնալոխը Երևանի ֆադաբուլայի բաժոն սեղադրված 2800-ամյա կադաժոնի ֆարե թուղթը թողած՝ Ալիեկից կադաժոնի թո՛ւղթ է մուրում: Այդ ինքնիժխանության համար դաժոնալոխ կազմեցի՞:

Ու 30 սարի էր դեժ, որ հասկանալիմ Երևանի ֆադաբուլայի ընտրությունները Զեզ համար դաժոն մրցույթ էր, ընդամենը...սենյեր, ինչդես առանց թափնելու՝ հայտարարեցի՞:

Զեղծարարները ռուս աղջկա անվան տակ տղա են «կացնում».

Համացանցային խաբեության նոր ձև

Համացանցային զեղծարարների երևակայությունը նոր հորիզոններ է գրավում. օդից գունար աժխասոդների թիրախում այժմ էլ երիտասարդներն են: Ցանցահեռները շիկաեք զեղեցկուհիների էջերով մամակներ են գում հայ շղաներին ու ոչ ավել, ոչ դակաս թաժոն հրավիրում: «Մեկ էլ հանկարծ դարձվում է՝ հայ երիտասարդությունը սկսել է թաժոնալվեսով հեժարհում: Իրականում սակայն ոչ թե մեակույթի, այլ շիկաեքների գայթակղությանն են ժոլում հայ շղաներն ու հայտնվում օնլայն խաբեբաների ժուղակում: Ինչդես են «շղա կղցում» շիկաեքների անվան ժակ ներկայացող զեղծարարները: Նախ շիկում են երիտասարդի հեժ, մեռնանում ու առաջարկում՝ հանդիդեղ: Հանդիդեղան համար էլ առաջարկում են կինո կամ թաժոն գնալ: Ի դեղ, որդես-

գի կակածի սեղիք չսան ու էլ ավելի շահագրգռեն ու զցեն իրենց ժուղակը՝ ֆիլմն առաջարկում ոչ թե դահիժում, այլ առանձնացված խցում դիժեղ»,-«Ազգ»-ի հեժ գրույցում ասում է սեղեկաժակական անվժանգության մասնագեժ **Սամվել Մարիոսյանը**:

Ռուս աղջիկների անվան ժակ ներկայացող ցանցահեռները հանդիդեղան շադող հայ երիտասարդին ներկայացում ու առաջարկում են մեակույթային երեկոյի ամբողջական փաթեթը. «Ուղարկում են երևանյան թաժոններից մեկի դաժոնակական կայի նման կայք, որն, ի դեղ, ավելի սիրում է դաժոնաժակ լինում, ֆան՝ իրականը: Եվ «ռուս աղջիկն» առաջարկում է «իս»

ներկայացման համար ժոն գնել: Ոգեւորված երիտասարդը, բնականաբար, միանգամից համաձայնում է, լրացնում է բանկային ֆարի բոլոր ժակներն, ու զեղծարարները սսանում են բանկային ֆարի բոլոր ժակները, ինչն էլ հեժա-

գայում կարողանում են օգսգործել ու ժոնիմել դրա վրա առկա գումարը»:

Կիբերհանցագործների ցանցում չհայտնվելու համար մասնագեժը մի ֆանի խորհուրդ է ժալիս: Դրանցից առաջինը զոնոնությունն է: «Ինտերնեժից օգսվող ամեն մեկը դեժ է հասկանա՝ այս հարթակի խաղի կանոններն իմանալու համար դեժ է անընդհաժ կարդալ ու կրթվել, սովորել թացը ժարբերել չորից: Այստեղ, իհարկե, մաե դեժոնությունն անելիք ունի, որ դեժ է ակսիվացնի՝ զեղծարարներին հայտնաբերելու ու խաբեության դեմն առնելու աժխասանի»,- ամփոփում մեք գրուցակիցը:

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉՍՏՐՅԱԼ

Իր արվեստը «Յոգեհոսք» անվանած գեղանկարիչը՝ ԱՐԹՈՒՐ ՕՇԱԿԱՆՑԻ

Գեղանկարչությունը արվեստի չափազանց սուբյեկտիվ ժանր է, դա առավել ցայտուն երեւում է այն նկարիչների մոտ, որոնք ժանրային եւ բովանդակային առումով ընդգծված սարբերվում են ուրիշներից: Այդ առումով մի ողջ ինքնատիպ աշխարհ է **Արթուր Օսականցու** արվեստը:

Պատկեր գեղանկարիչ Արթուր Օսականցու մասին ուղղակի մամուլային հրատարակման մեջ, նշանակում է ոչ չինչ չդասմել: Նշել փաստերն այն մասին, թե ե՞րբ, որտե՞ղ է կրթություն ստացել, ինչո՞րք է դարձել աշխարհի համար ճանաչելի նկարիչ եւ գեղանկարչության մեջ նոր ուղղության հիմնադիր՝ էլի ոչինչ չի նշանակում, եթե չես նայել Օսականցու «Յոգեհոսք», նա այդպես է անվանում իր գեղանկարչությունը: Եւ ուրեմն՝ շատ մանրամասն դետալ է սենյակ-դիմել նրա նկարները, վերադառնալ նրա շեղ գույները, նրա կտավների թրթռներն զգալ, այնտեղ թեւածող թռչունների թեւաբախումը լսել, այնտեղ հուշիկ սավառնող հոգիների շրջումն ու շուրջը որսալ ու այդ բոլորից հետո կարգալ նրա մասին, կամ անգամ՝ լսել նրան: Որովհետեւ կտավները շատ ավելին են դասում, քան կարելի է գրել նրա մասին, շատ ավելին, քան նա ինքը կարող է ասել իր արվեստի մասին: Կտավները սանում են մի աշխարհ, որտեղ հոգիների նուրբ սարածությունն է, որտեղ շարժումը՝ իմպրեսիոնիզմի աչքի եւ ականջի համար անսեսանելի-անլսելի հաճախակա-նությունների մակարդակում են, հասանելի միայն նկարչին, չնայած հնարավոր է ենթադրելու, որ մենք նույնպես այդ բոլորն ապրում ենք, բայց չենք նկատում, ընթացում ու որսում: Իսկ ահա Արթուր Օսականցու նկարիչը որտեղ է դրանք, գունավորում հոգիների շրջումն ու սարսալուծումը սիեզերում, ու նրա կտավները բանալի են դառնում՝ սիեզերի նուրբ ոլորներն ընկալելու, հոգիների շրջումն ու հաղորդակցության կողերը բացելու: Նրա կտավները հոգու հետ խոսող կտավներ են:

Նրա նկարչությունը ողջ ծավալով ընկալել կարելի է միայն բնօրինակները շեւնելով, միջնորդավորված մասնուցման դեմքում համարյա կիսովին կորչում են այդ կտավներում ներկա կենդանի շուրջը, դրանցում եղած խորհային վերացարկունները, կասարյալ գույները. վառ, հյութեղ՝ հայոց երկնքին, բնությանը համահունչ գույն ու լույս, այն, ինչ օդանավից իջնելուց վառ առնանը կելացնի Յայասան եկողին՝ ա՛յդ գունադասակը, վերացարկունների, խորհրդանիշների, գույնի ու ասելիքի միաձուլման, հոգու թռիչքի ասելիքով:

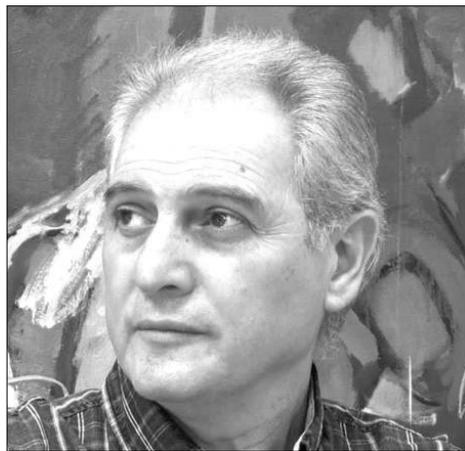
Չմայած աշխարհում նրան համարում են գեղանկարչության նոր ուղղության՝ ԱՐՍՏՐԱԿՏ ՆԱՏՈՒՐԱԼԻՉՄԻ հիմնադիր, այդ մասին հռչակումն արել է Նյու-Յորքի «Մեթրոպոլիտեն» թանգարանը՝ մոտ երեսուն տարի առաջ, բայց նրա արվեստագետներից մեկուն (Լոնդոնի եւ Օսականի) հայանված երջանիկ դիտողի համար դարձ է դառնում, որ նրա նկարչությունը շատ ավելի լայն ժամեր է ուղղություններ ներառող է, վերացական, ֆիզիոլոգիալ եւ

ուրիշ այլ ոճերը համադրող, ներդա-նող: Շատ նկարներում առկա են բազմաթիվ խորհրդանիշներ, այն, ինչ սիմ-վոլիզմ է կոչվում, օգտագործված են նաեւ նախաֆրիսոնեական մեր արվեստի՝ ժայռադասկերների, ինչո՞րք նաեւ ֆրիսոնեական խորհրդանիշները: Այսինքն՝ դեռ է նրա նոր ուղղու-թյան հիմնադիր լինելն ընդունել ի գի-տություն, բայց նաեւ նրա գեղանկար-չությանը նայել ավելի լայն հայացքով:

Արթուր Օսականցին, անուշտ, մո-դեռն նկարիչ է, բայց միեւնույն ժամա-նակ նրա արվեստի մոդեռն ձևերի մեջ բոլոր դեմքերում հայկականության, հայրենի գույների, հայրենի խորհրդա-նիշների եւ փիլիսոփայության բո-վանդակություն է առկա: Նա առա-ջիններից մեկն էր խորհրդային Յայաս-սանում, որ նկարել է մեր դրոշմ գույնե-րով՝ մեր ինքնության բովանդակու-թյամբ կտավներ, այդ ուղղվածության շարժեր ունի՝ «Յոգ, ջուր, ա-րեւ», «Թրաքսված հոգիներ», եղեռնի թեմայով նկարներ եւ այլն: Եւ խորհ-րային Միության անվճանգության մարմիններին դա դուր չէր գալիս: Այս իմաստով նրա գեղանկարչությունը, կարելի է ասել, նաեւ ֆաղափական ըմ-բոսության շարժեր է դարձնակել: Եւ նրա վերացական արվեստի խորհրդա-նիշներում միշտ ներկա են ազգային դաջվածքներ եւ բովանդակություն:

Նրա գույները մեկ ըմբոս հոգու ճիչ են թվում, մեկ դեմքի ներս հայեցողի ներդառն գունադասակ, մեկ աշխարհի սովորություններին հակադրվելու համար-ձակ հայտ, մեկ Յայասանի երկնքի, բնության, սարուդաշտի կրակվող գույների հրավառություն: Երբեմն նայում եւ նրա վերացական կտա-վին, որտեղ կոնկրետ վերացարկուն-ները արդի թեմաներ ու կերպարներ են ուրվագծում, իսկ մոդեռն ու հա-մարձակ ձևերը հուշում են աշխար-հի ֆաղափացու լանախոհություն, մի դաշտ հետո, սակայն, երկրորդ շե-սողությամբ ուզած կտավից հառ-նում են Յայասանը, հայկականու-թյունը, հայկական շուրջն ու դիրք, որոնք չափազանց վառ, հրաշեկ գույների հետ լցվում են դիտողի հո-գին:

«Իմ արվեստը եւ ինքն անվանել են հոգեհոսք: Ես նկարում եմ ոչ թե ֆիզիկական մարդուն, կենդանուն կամ թռչունին, այլ մարդու հոգին, արաբագործված հոգին, հոգիներ-ին ծավալ, շարժում եւ հաղոր-դում, գունավորում: Նրանք թռչում են, ներժնվում մեկը մյուսից, այդ բոլորը ներծծվում է մթնոլորտի մեջ: Դա ի՞նչ է՝ հոգեհոսք, ա՛յդ եւ նկա-րում, հոգիների հոսքն ամբողջ մթ-նոլորտում: Դրանց սիեզերական բաբախումներն են նկարում: Յոգե-հոսքը շեւնելու, զգալու, դրան հաս-նելու համար հարկավոր է ճանաչել մյուսականն ու հոգեուրը, մյուսականը կյանքն է՝ մարմինը, կենցաղը, իսկ հո-գեուրը մեր ցանկություններն են, երա-զանքներն են, մեր մտքի եւ հոգու թռիչքն ու հոսքը:

«Կենաց ծառ»

«Կյանքի կենարար թրթռները»

«Կյանքի սկիզբը»

բազմաոճ եւ համարում, կարելի է ան-գամ ասել՝ ո՞՞նչ չունեն: Իմ ո՞՞նչ իմ հո-գին է, որ ճախրում է, փոփոխվում, գու-նավորվում, թելադրում, հոսում, դա է հոգեհոսքը: Անցումն այսուր կամ նկարչությանը բնական է եղել: Երբ դու ուսումնասիրում ես համաաշխար-հային արվեստն արդեն գիտականորեն՝ հասնում ես այդ ազատությանը, որ նկարում ես հոգուդ թելադրանքով, ֆո ներաշխարհի դաշտանցով, երբ ֆո ներ-սի հույզերի լեզվով ես ստեղծագոր-ծում: Ես սարբեր ունեմ, գույների սար-բեր համադրություններով եմ հասել այս արտահայտչաձևին, իմ ներսում ե-ղածի ազատ հոգեհոսքին», ասում է նկարիչը:

Միզուցե հենց մեր բնության առանձ-նահատուկ գույների ու համադրություն-ների, մեր շեւակի փիլիսոփայությանը հասուկ վերացարկունների շուրջիկ, ի թիվս հոգու հետ կտավներում խոսելու ունակության էր, որ մոդեռնիզմի սառը ձևերի, արվեստի մեջ մեր ժամանակնե-րում նոր սեխնուրդակալան հնարների հետեւից ընկած աշխարհում (որոնցից շատերից ինքը՝ նկարիչը եւս օգտվում է, ի սարբերություն հայ նկարիչների զգա-լի մասի) նրա կտավների ասելիքն ու ինքնատիպությունը, գույների սափույն-ը հասկանալի եւ ընդունելի եղան ամ-բողջ աշխարհում, վերացարկունների խորհային ելակետերը ուսուցողություն գրավեցին: Նա ցուցադրվեց սարբեր ցուցասահմանում, նրա կտավները ցր-վեցին աշխարհով մեկ, նա մասնակ-ցեց միջազգային բազմաթիվ նախագ-ծերի՝ երիտասարդ ժամանակից ցայտո-ր:

Ու հասկալու նրա արվեստն այսօր հենց արդիական է, այսօր էլ ձգում է մարդկանց ողջ աշխարհում եւ Յա-յասանում, նաեւ նրա բնակության երկրորդ վայրում՝ Լոնդոնում: Եվ անկախ արվեստում նրան հեղափո-խական համարվելուց՝ նկարիչն ա-մենուր ընկալվում եւ ներկայանում է որդես հայ նկարիչ՝ հայրենիքի նվի-րած վառվառն գույներով մնացած աշխարհին հասանելի արտահայտ-ենթաբաբախում մասուցելով իր ա-սելիքը: Այո, նա ճանաչելի ու հայտ-նի է աշխարհում: Նրա արվեստում դրված կողերի լեզուն իր ազդեցու-թյունն է թողնում սարբեր ազգերի արվեստագետների եւ նկարիչների վրա:

Դիտելուց հետո անձամբ ինձ եր-կար հետադարձում են «Թռչուննե-րից ներժնված» նրա շարժի նուրբ ու երկար թռչնային կտուցները, ո-րոնք թվում են հոգու աշխարհը նը-բորեն իջնող սիրուն թռիկներ, թռչնի աչքի՝ ասելիքը կենսոնաց-նող-նայողին սթափեցնող ներկա-յությամբ, թռչունների նուրբ թեւա-բախումներով եւ հղումներով՝ հո-գու աշխարհում կասարկողը երե-ակելով: Նկարիչն այդ շարժով ներկայացնում է թռչունի թռիչքի վե-րածված հոգու ազատ թռիչքը, շեղ գույները ավելի վեր են թռցնում, գու-նավորում ամեն բան, ազատ թռիչքի մղում:

ԱՐՃՎԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

ԵՐԵՎԱՆ-ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ - Իսրայելահայկական ծագումով ամերիկյան բեմադրիչ, գրող եւ արձագանքի **Մայիլ Բարակիվան** ծնվել է Հայֆայում (Իսրայել), մեծացել Նյու Ջերսիի արվարձաններում: Ուսանել է Վասար ֆոլեջում եւ Ջուլիարդ դրոյնգում: 2014-ին հրատարակել է լուսանկարների համար գրված իր առաջին վեպը՝ «Մի տղամարդ տղա», 2019-ին՝ դրա շարունակությունը հանդիսացող «Բռնի՛ր իմ ձեռքը»: Մյուս գրվածքներից են՝ «Իրերի բնույթը», «Կորուսյալ դրախտը» եւ «Լարերի սեսությունը» (համահեղինակ): 2013-2020 թթ. եղել է Իթաֆայի (Նյու Յորք) Հանգար թատրոնի գեղարվեստական ղեկավարը: Մայիլը «Դուրսդուրյուններ» (Upstart Creatures) թատերախմբի հիմնադիրը եւ գեղարվեստական ղեկավարն է: Որոշ բեմադրիչ աշխատել է ողջ ԱՄՆ-ի եւ աշխարհի տարբեր երկրների թատրոններում՝ բեմադրելով դասական եւ ժամանակակից սեսիոն-ծագործություններ («Մորիարի», «Ան-սառնում», «Կասարյալ դասավորվածություն», «Վերել», «Չիկագո», «Ամեն սերունդ», «Մաֆուր տունը», «Տիկ-նիկների տունը. մաս 2», «Սոփիսակ մարդիկ», «Երանելի ոգի», «Պոստալի քոչարդը», «Եայր», «Ռոզենկրանցն ու Գիլդենսթերնը մեռած են», «Բեմական արյուն» եւ այլն):

Գրող, ռեժիսոր, խնջույքների կազմակերպիչ

Մայիլը, սիրառաս, համայնք կերտող միջոցառումներ են: **Գրականության եւ թատրոնի մեջ դու ոգեցնչվել ես հին հունական առաստեղներից** («Լարերի սեսությունը»), հին հռոմեական ղոնգիայից («Իրերի բնությունը» ըստ Լուկրեցիոսի), միջնադարյան անգլիական գրականությունից («Կորուսյալ դրախտ»): Հնարավոր է, որ մի օր ոգեցնչվես հայկական առաստեղներից եւ գրականությամբ: **Հաս** հուսով եմ, որ այդպես կլինի: Իմ երկրորդ՝ «Բռնի՛ր իմ ձեռքը» գրքի հիմնական հասկացումն է վերադասումն էմ, թե ինչպես է Հայաստանը դարձել ֆրիսոնություն ընդունած առաջին երկիրը: Ինձ խորհուրդ կսա՞ն՝ ինչ կարդալ հայկական դիցաբանության մասին:

Իհարկե: Մայիլ, քո վեպերը լուսանկարների համար գրված առաջին գրքերն են, որտեղ ներկայացված են հայ գլխավոր հերոս եւ փյր (ոչ ավանդական սեռական կողմնորոշում ունեցող) հայ հերոս: Հետաքրքիր է, ինչպիսի՞ն էր փյր հարցերի նկատմամբ զգայուն հայ հանդիսատեսի արձագանքը:

Արձագանքը, ինչպես վստահ եմ, կարող էր դասկարգել, բազմաթիվ էր: **Ջ.Պ. Տեր-Պողոսյանը**, որը ղեկավարում է «Հայկական փյր գրադարան» առցանց հարթակը, ինձ հետ կապվեց ամենասկզբում եւ անգնահատելի էր նրա դերը այլ հայ եւ փյր գրողների ինձ կապելու գործում: Լուս Անջելեսի «Արիլ» գրախանութի ղեկավար **Առնո Երեցյանը** մեծ բարեհաճությամբ կազմակերպեց իրենց գրախանութում իմ երկու գրքերի ընթերցումները: Անսովոր էր փյր հայկական համայնքի հետ կապվել եւ զսնել ԳԱԼԱ-ի նման կազմակերպություններ: Ես նաեւ խորապես ազդվել եմ այն բանից, թե ինչպես են ֆրիսոնեական այլ դավանամբ եւ այլ հավատք ունեցող մարդիկ ընդհանուր առմամբ դիմել ինձ՝ հաղորդելով իրենց փյր լինելն իրենց կրոնի հետ հաշտեցնելու լուսանկարները: «Բռնի՛ր իմ ձեռքը» ունի բովանդակալից դիտարկ, որտեղ Ալեքսանդրը՝ հայ փյր հերոսը, անցնում է այդ ճանապարհորդության միջով:

Հրեաներից եւ հայերից բաժանված համար, ցավով, Հոան (հրեից Ողջակեզը) եւ Մեծ եղեռնը նրանց ինֆորմացիայի կարելու բաղադրիչներն են: Դա քեզ նույնպես է վերաբերում:

Կարծում եմ՝ այո, բայց դրանք չեն, որ դա դժբախտ մի բան համարեմ: Անկասկած, դրա բեռը ծանր է, բայց, կարծում եմ, դա ինձ չափազանց է նաեւ սոցիալական արդարության ավելի խոր զգացողություն, ավելի մեծ կա-

րելցանք եւ այլ խնջույքների հետ դասակարգելի լինելու ունակություն: Նաեւ կարծում եմ, որ կարելու է ուրախություն զգնել այն ինֆորմացիաների մեջ, որոնք գերազանցում են սրավման: Այնպես, ինչպես խոհանոցը:

Քո մոր ազգանունը Պողոսյան է: Ի՞նչ է նրա ընտանիքի լուսանկարները: Մտադիր չե՞ս մի օր գրել այն:

Մոր ընտանիքը Թուրքիայից փախել է Յեղատաղանության ժամանակ, երբ սասիկա դեռ փոքր է եղել եւ հայտնվել է Պաղեստինում: Նեմեի (սասիկ) ընտանիքը՝ Յալեմեյանը, Ադանայից էր (Հարավային Թուրքիա), դեղեի (դադիկ) ընտանիքը՝ Կեմսոնական Անասոյիայի Կեսարիայից: Ես լուսանկարների մի օր գրել նրանց լուսանկարները, բայց հուսով եմ, որ մայրս ինքը կգրի:

Հիվանդ ես հայերի հետ եւ երբեք եղել ես Հայաստանում:

Ես երբեք չեմ եղել Հայաստանում, բայց լուսանկարներում գնալ: Կյանքիս ընկերը՝ նույնպես: Նա ճանապարհորդել է աշխարհի մեծ մասը, եւ Հայաստան մեկնելու նրա ցանկությունը հավանաբար կոգեցնչի ինձ եւ իմ ընտանիքին՝ վերջապես իրականացնելու այն:

Դու քեզ անվանում ես ուսելիքի սիրահար եւ դասախոս: Որո՞նք են քո նախընտրած հայկական եւ հրեական ուսուցիչները:

Ինչպես կասի իմ առաջին գիրքը կարդացած ամեն ոք, լցոնած խաղողի սերունդներն իմ ամենասիրած ավանդական հայկական ուսուցիչներն են: Մայրս չեղած սեղից բյուրեղներ է դասախոսում. սղանախոս ու դասավանդ բյուրեղ եւ կարող եմ ուսել ամբողջ օրը: Ինձ համար դժվար է սանը ձեռք չսալ փախլավային (հիարկե՛՛ ղիսակովը), այն ուսելու գայթակղությունը մեծ է:

Եվ հենց երեկ խոսում էի այն մասին, թե որքան եմ ուզում կասարելագործել իմ լուսանկարները:

Լինելով Իսրայելից եւ իմ չափահաս կյանքն անցկացնելով Նյու Յորքում՝ ես նաեւ սիրում եմ ապրելու հրեաների ճաշատեսակները՝ կրծամիս, լասկետ (կարսֆիլի կոսլետ), լոփ (սաղմոնի ֆիլե), կուգել (ջեռեփուկի սեսակ)...

Ասում եմ, որ դու ընթրիք երբեք չես 100-ից ավելի հոգու համար: Այդ ինչպե՞ս:

Այո, «Դուրսդուրյուններ» միջոցառումների ժամանակ:

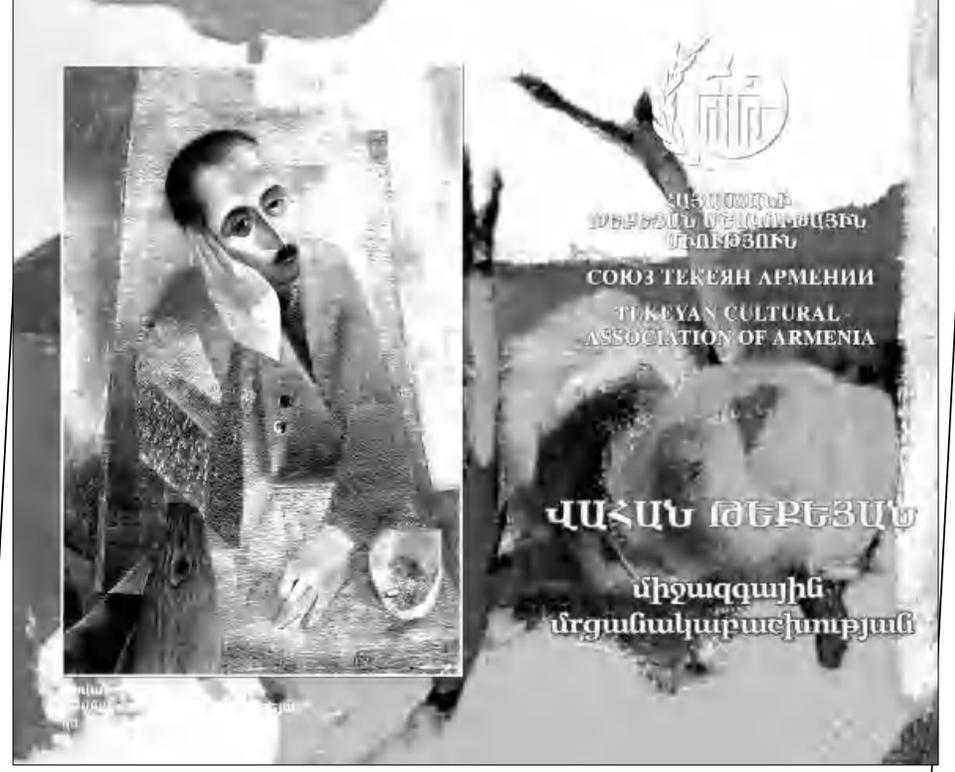
Վերջում կուգե՞նայի իմանալ, թե քո մեջ ի՞նչն է սահմանում քո սիրելի հրեական եւ ի՞նչը՝ քո սիրելի հայկական:

Հաս եմ դժվարանում դրանք առանձնացնել: Կարծում եմ, մեզանից բաժանված համար ընտանիք, որտեղ մեծանում են, սովորական է, եւ միայն սասնամայակներ անց են փորձում դարձել, թե ինչպե՞ս է սարքերվել քո մանկությունը ուրիշներից: Իմ ընտանիքի հայկական կողմը գեղագետներ են: Իմ ընտանիքի հրեական կողմում ես կարող եմ դրսևորել իմ աշխատանքային էթիկան: Դրանք միասին սեսեղեղ են ինձ եւ իմ անհավանական կյանքը՝ որոշ գրող, բեմադրիչ եւ խնջույքների կազմակերպիչ: Ես դա այլ կերպ չեմ դասկարգում, ոչ էլ կուգեի, որ իմ կյանքն այլ կերպ լիներ...

Հնուհավատությունը լուսանկարների համար, Մայիլ: Հուսով եմ՝ մոտ աղագայում հանդիպել քեզ երեւանում:

Ի՛նչ հաճելի էր այս հարցազրույցը: Ես ձեզ եմ ուղարկում իմ ողջ սերն ու հուսով եմ, որ Հայաստանի ներկայիս սարսափելի վիճակը կեսկվի լուսանկարներով...

Հայաստանի Թեթեյան մշակութային միությունը հրավիրում է մասնակցելու

«ՎԱՏԱՆ ԹԵԹԵՅԱՆ»
 ամենամյա միջազգային մրցանակաբաժնության հանդիսավոր արարողությանը, որը տեղի կունենա 2023 թվականի հոկտեմբերի 18-ին, ժամը 17:00-ին Թեթեյան կենտրոնի դահլիճում (Երևան, Խանջյան 50, 2-րդ հարկ)
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵԹԵՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ
 Հեռ.՝ 010 570 283
 Էլ. փոստ՝ info@armtmm.com
 www.armtmm.com

ԱՆՆԱ ԱՐԿԱՄՅԱՆ

Կայացել է «ՀՀ ԳԱԱ - 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները. Գեուրգ Գյողակյան» գիտաժողովը

Սեպտեմբերի 19-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում գումարվեց «ՀՀ ԳԱԱ - 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները» գիտական կոնֆերանսների շարքի 2-րդ միջոցառումը, որը նվիրված էր հայ անվանի երաժշտագետ եւ արվեստագիտության հմուտ կազմակերպիչ, ՀՍՍՀ Արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր Գեուրգ Գյողակյանին (1928-2015): Ի դեմս՝ 2023թ. օգոստոսի 12-ին լրացել էր նրա ծննդյան 95-ամյա հոբելյանը:

Գեուրգ Գյողակյանը 1979-2005թթ. եղել է Արվեստի ինստիտուտի սնօրենի՝ գիտական գծով տեղակալը, իսկ 1966-2015 թթ.՝ գրեթե 50 տարի, ղեկավարել հայրենական երաժշտագիտության գլխավոր օջախը՝ ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժինը:

Գիտաժողովը կազմակերպել էր ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի՝ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության եւ Երեւանի Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիայի հետ համագործակցությամբ:

Բացման խոսքում ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի սնօրեն Աննա Ասատրյանը նշեց, որ իր գիտական, գիտակազմակերպական, գիտամանկավարժական եւ երաժշտական-հասարակական ծանրակշիռ գործունեությամբ Գ.Գյողակյանն անուրանալի ավանդ է բերել հայ ակադեմիական արվեստագիտության (մասնավորապես՝ երաժշտագիտության) զարգացմանն ու առաջընթացին:

Գիտաժողովի մասնակիցներին եւ հյուրերին ողջունեց Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ Արամ Սաթյանը: Նա կարեւորեց այն մեծ դերը, որ կատարել է Գեուրգ Գյողակյանը՝ դառնալով կաղոթ օղակ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության եւ Արվեստի ինստիտուտի միջեւ եւ իր գոհունակությունը հայցնեց, որ վերջին սասնամյակներում խզված այդ կաղոթ վերջին 1-2 տարիների ընթացքում կրկին վերականգնվել է եւ օրեօր ամրապնդվում է:

Իր ողջույնի խոսքում Պետական կոնսերվատորիայի ռեկտոր Սոնա Հովհաննիսյանը նկատեց. «Գյողակյանի աշխատությունները, հայ երաժշտագիտական բարձրագույն հեսագիտություններ լինելուց բացի, մեր երախտավորների հետ իր ամենօրյա զրույցների վկայությունն են, որը մեզ է փոխանցել նվիրյալ գիտնականն ու հմայիչ մարդը, որն այսօր էլ ազատորեն խոսում է սերունդների հետ միանգամայն արդիական լեզվով»:

Գեուրգ Գյողակյանի աստիճան, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի վարիչ, Կոմիտասի անվան թանգարան-ինստիտուտի գիտական խորհրդի նախագահ, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր Սիեր Նավոյանը ներկայացրեց Գեուրգ Գյողակյանի գիտաստեղծագործական դիմանկարը եւ երաժշտաճեսական հայացքները:

Երեւանի կոնսերվատորիայի դոկտոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու Արմեն Բուդաղյանը ընդհանուր գծերով ուրվագծեց Գեուրգ Գյողակյանի գործունեությունը:

Երեւանի կոնսերվատորիայի երաժշտության դասնական ամբիոնի վարիչ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Լուսինե Սահակյանը «Գե-

ուրգ Գյողակյանի Կոմիտասական» զեկուցման մեջ արժեւորեց երաժշտագետի նշանակալի ներդրումը կոմիտասագիտության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաբանող, Երեւանի կոնսերվատորիայի դոցենտ, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Անահիտ Բաղդասարյանը հանդես եկավ «Գեուրգ Գյողակյանի Տիկինը. Ալինա Փահլեւանյան. գիտնականը, մանկավարժը» բանախոսությամբ:

Երեւանի կոնսերվատորիայի դոկտոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու Սիխայիլ Կոկժաեղը ֆնունդային առավ Արամ Խաչատրյանի «Սոնատ-երգը»՝ համարելով այն սոնատային ձեւի մարմնավորման ունիկալ նմուշ:

Գեուրգ Գյողակյանի առաջին ուսանող, Երեւանի Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիայի դասախոս Սեդա Շեյրանյանը ձեւակերպեց Գեուրգ Գյողակյանի երաժշտամանկավարժական սկզբունքները:

Գեուրգ Գյողակյանի աստիճան, Մետրո Մաշոցի անվան Մաշենադարանի ավագ գիտաբանող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, արվեստագիտության թեկնածու Աստղիկ Սուրբեղյանը ֆնունդային առավ Գեուրգ Գյողակյանի արժեւորող ներդրումը հայ երաժշտական միջնադարագիտության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաբանող, Երեւանի կոն-

սերվատորիայի դասախոս, արվեստագիտության թեկնածու Մարիաննա Տիգրանյանը ներկայացրեց Գեուրգ Գյողակյանի ներդրումը Ռոմանոս Մելիքյանի ստեղծագործական ժառանգության ուսումնասիրության գործում:

Գիտաժողովը եզրափակեց Գեուրգ Գյողակյանի աստիճան, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սնօրեն, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության երաժշտագիտական մասնաճյուղի ղեկավար, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր Աննա Ասատրյանը՝ բացահայտելով Գեուրգ Գյողակյանի ներդրումը չունիստագիտության մեջ:

Գիտաժողովին մասնակցեցին վասակաւաս երաժշտագետի ընտանիքի անդամները՝ կինը՝ Երեւանի կոնսերվատորիայի դոկտոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու Ալինա Փահլեւանյանը, որդին՝ Կոմսասնիկ Գյողակյանը, դուստրը՝ Ելենա Գյողակյանը եւ թոռնիկը՝ կոմպոզիտոր Դավիթ Գյողակյանը:

Գիտաժողովը եզրափակվելու էր ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի աշխատակիցների, աստիճանների եւ հայցողների ուժերով կազմակերպված համերգով, որը ղեկավարեց Հայաստանի կոմպոզիտորների սան համերգախումբը, սեպտեմբերի 20-ին: Սակայն հայ ժողովրդին դասուհասած ողբերգության դաժանով, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի սնօրենության որոշմամբ, համերգը չեղարկվեց:

Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միությունը հրավիրում է մասնակցելու

ակնամավոր դեղատկան գործիչ, գիտնական, ՀԹՄՄ «Աղամանդակուռ Արաս» շխանանակիր

ՖԱԳԵՅ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ 100-ամյակին նվիրված ձեռնարկին:

Ձեռնարկը տեղի կունենա հոկտեմբերի 13-ին, ժամը 17:00-ին, «Թեքեյան» կենտրոնի դահլիճում (հասցեն՝ Երեւան, Խանջյան 50):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՔԵՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռ.՝ 010 570 283
Էլ. փոստ՝ info@armtmm.com
www.armtmm.com

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

Հայաստանը լույս է խավարի մեջ

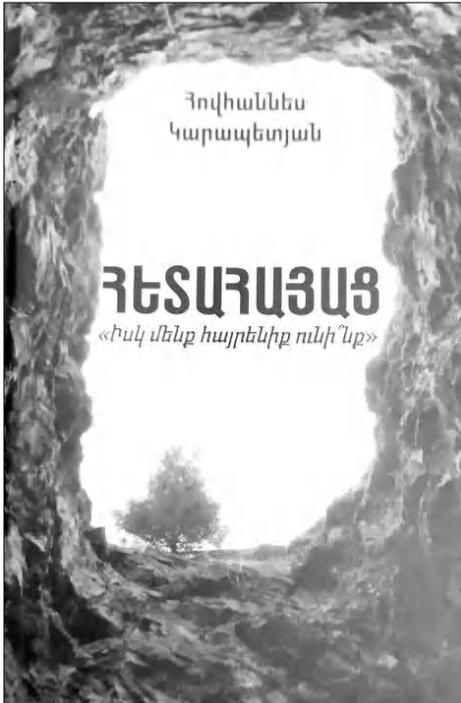
Վերջերս լույս տեսավ վանաձորյան լրագրող **Հովհաննես Կարապետյանի** դասավանդների ժողովածուն: Ի դեմք՝ հինգերորդ:

«**ՅԵՏԱՅԱՅԱՅ**» անվամբ փոփոխ ժողովածուում, բացի դասավանդներից, կան հարցազրույցներ, ակնարկներ, մանրադասումներ, դարձակերտ մտեր: Հեղինակը դիտարկում է կյանքը, ուսումնասիրում ժամանակակիցներին՝ փորձելով նրանց միջոցով տեսանելի դարձնել մեր ամրած ժամանակը:

Հովհաննես Կարապետյանը երիտասարդ տարիներին բախտ է ունեցել օրգանային «Գուգար» թերթի խմբագրությունում հանդիմություն Եղիշե Զարեանի դասերը՝ **Արվեստիկին**: Վերջինս ներկայացրել է մոր՝ **Իզաբելլայի** եւ գրող **Գուրգեն Սահարու** հուշերը դրանի մասին: Կարապետյանը, իհարկե, դրանի հրատարակեց «Գուգար» թերթում եւ դրանի տեղ գտան ժողովածուում:

Գրվում հարցազրույցներ կան Վանաձորում ամրած արվեստագետների, թատրոնի արտիստներ **Հակոբ Ազիզյանի**, **Ալեքսանդր Շապոնյանի**, գուսան **Սարգիս Զաֆարյանի** հետ, որոնց միջոցով ընթերցողը տեղեկանում է նրանց կյանքի եւ ստեղծագործությունների:

Ժողովածուի 16 դասավանդներում հեղինակը շեշտում է սարքեր թեմաներ: Դրանց հերոսները հասարակ մարդիկ են, մի քանիսը՝ ոչ մարդ կյանքով: Հետաքրքիր են կարգազրույցներ, նովելային առանձնահատկություններով աչքի

են զարնում «ՓՈՒՆՈՒՄՍ ՄԱՅՎԱՆ ԵՒՐԱՆՆԵՐԻՑ», «ԵՐՄԱԿ ԱՂԱՎՆԻ», «ԱՆԱՎԱՐՏ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ», «ՎՐԵԺ» եւ մյուս դասավանդները, որոնք աչքի են ընկնում իրենց նուրբ լուծումներով: Այնուամենայնիվ լավագույնը, ըստ իս, «ՓՈՓՈՒՄ» է:

Նրա հերոսուհին՝ Արեւիկ մայրիկը ծնվել է Արեւսյան Հայաստանում ու ամրել 100 տարի, բոլոր տարիներին ծառայելով բարությանը: Անգամ դասկառնելի տարիներում գործում է գուլպաներ Արցախում կռվող ազատա-

մարտիկների, երկրորդ աշխարհամարտում հայրենիքի դաժնակների համար: Գրողը դասնում է նրա դասարանական ժամանակաշրջանի հայի դժնի օրերի, եղեռնի, թուրք ժամադարների անմարդկային արարների մասին, որոնք կրկնվում են «Դե որտեղ է ձեր Զրիստոսը, ինչո՞ւ չի փրկում ձեզ»: Փրկել կարող էին միայն յուրայինները:

Նրանցից մեկը Սեդուհն էր, որին եւ դայի մեջ ուզում էր միանալ Արեւիկը: Բայց Սեդուհը մերժում է ասելով. «Կռիվը աղջկա գործը չէ»...

Բաժանման դաժնի նա մի քանի տղա է գրում թղթի կտորի վրա, կտրում իրենից մի փոփոխ մազափունջ եւ փաթեթելով թափանցիկ մեջ՝ սալիս սիրած աղջկան ու դասվում բացել տարիներ հետո, երբ հայրենիքը կլինի ազատ ու անվտանգ:

Սեդուհը ընկերների հետ զոհվում է հայրենիքի համար թուրք հրոսակների դեմ անհավասար դայի: Նրա դասվումը Արեւիկը սիրով դառնում է զարդասուրբի մեջ: Պահում է ամբողջ կյանքում՝ գործակնով:

Արեւիկ մայրիկի թաղման ժամանակ նրա հարազատներից մեկը կասարում է Սեդուհի դասվումը եւ թափանցիկ մազափունջով եւ գուլպայով, դնում է աճյունի կողքին: Իսկ թղթի վրա գրված էր. «Իմ անմահ Արեւիկ: Այս երկու օրը կռիվը առավել մոտիկ են ձանջա: Հասկցա, որ կռվել

հայրենիքի համար, ըսել է՝ կյանքը շատ սիրել: Իսկ սերը ուժ է, գոյության, կեցության ձեռ: Հնարավոր է, որ գլուխս վար դնեմ հայ մնալու համար թեմանու դեմ այս անհավասար դայի մեջ: Բայց կհավասան, որ ունենալու եմ մեր հայրենիքը:

Կինդրեմ մայր հողին արժանացրու գոնե աս փոփոխ մազափունջը:

Իմ անուշիկ Արեւիկ, կռիվս նաեւ քեզի համար է: Կսիրեմ քեզի: Ընդմիջեմ քեզի ՍԵՊՈՒՅ:

Ահա այս երկտողն ու մազափունջն էին, որ որդես փափագ, իղձ ու երազանք զարդասուրբից դառնում էր մայր հողին:

Այդ գողտրիկ դասվածքը երեւի ճիշտ կլինեւ դնել ժողովածուի վերջում՝ կյանքի իմաստի եւ հայրենիքի ճակատագրի մասին հեղինակի խոհերի ու մտերի հարեանությունը:

Մարդն ի ծնե ձգում է Աստուծան, բայց հանդիմում է Սասանային:

Սերը կամուրջ է, որը հարկավոր է մեժամբու նորոգել: Ընդ որում երկու կողմից:

Հետաքրքիր է, եթե երկիր մոլորակը հոշակվի թուրքի, թուրքի աչքը կկեսանա՞ ու կհագե՞նա՞...

Հայաստանը լույս է խավարի մեջ:

Հեղինակը, անխոս, ճիշտ է եւ լույսի, եւ խավարի հաշվով: Պատմության հազարամյակներին մեմ միշտ ձգել եմ դեմի լույսը՝ անտեսելով չորս կողմի խավարը:

⇒ **Ա** Այս օրերի յոթ հարյուրակից ավելի գեղանկար, գրաֆիկա, թղթանկար օրում են աշխարհում, իսկ թեման նկարչին հետադարձում է արդեն քառասուն տարի:

Այս օրերի կտավները, վստահ եմ, օրերի մեջ կարճացնեն բնության, աշխարհի եւ մարդկային հոգու օրման առարկայական լինելը հայտնաբերելու հաճելի զգացողությունը, եթե կուզեմ՝ հայտնագործությունը: Գուհարած նրան, որ այդ կտավներում ոչ միայն արտադրական նկարչի սիրած գունախաղերն են սուկ, այլ նաեւ թռչնաշխարհի, թռչնի կերպարային նուրբ գեղեցկության անգամ ֆիգուրաշիվ առկայությունները:

Այդ գեղանկարներում անգամ սյուժեներ կարելի է փնտրել՝ հոգու վերացարկություններին զուգահեռ, ամեն դիտող իր դասումը կարող է կառուցել՝ իր ներսին համարադասախան, ահա թե ինչու է ժամանակակից արվեստում մոդեռնիզմն ու նոր տեխնոլոգիաներին տրված աշխարհին հասկանալի եւ ընթերցելի Օճականու արտադրական նկարչությունը, որը մոդեռնի մեջ նաեւ հոգու թռչելը, հոգու աշխարհը, մարդու, բնության, թռչնի ներաշխարհը շատ առարկայորեն, շատ բովանդակորեն է մատուցում, դրանց մեջ ոչ թե սուկ անհոգի նորաձեւն առաջնային դարձնելով, այլ բուն հոգին, մարդուն, կենդանի բնությունն ու կենդանի տեղերը մոտեցնելով դիտողին:

Առհասարակ՝ նա ստեղծագործում է օրերով, եմքաօրերով, մի քանի մոտիվը կարող է հարյուրավոր նկարներում լինել, որտեղ վերացարկություններ են թարկվում են թեմայի թելադրած միասնական համակարգին, մի տեսակ կար-

Իր արվեստը «Հոգեհոսք» անվանած գեղանկարչիչը՝ ԱՐԹՈՒՐ ՕՃԱԿԱՆՅԻ

ծես անընդհատ բացում-ծավալում է իրեն սանջող թեմանօրերի ամեն նոր կտավում նոր տարրեր, նոր իրողություններ ներմուծելով:

Բազմաթիվ այլ օրեր՝ «Հոգեհոսք» «Մթնոլորտ», «Ավետում», «Դրախտի դարդասներ», «Կյանքի կենարար թրթռները», շատ ուրիշ օրեր նույնպես իրենց ելակետից, իրենց դասումից,

«Ժառանգություն»

սկզբնակետից՝ մարդուն սանում են տեղեր եւ հոգու աշխարհ՝ օրեր գույների ու ներդաճակ ձեւերի մեջ:

Ամրատար ընթերցողի համար հասկանալի չեն լինի, եթե չասեմ՝ ո՞վ է Արթուր Օճականցին, որի կյանքն ու ստեղծագործությունը հավասարը հավասարի Լոնդոնում եւ Հայաստանում են ընթանում՝ ստեղծվում, իսկ ողջ արվեստը՝ մեծ հաշվով հագեցած է հայկականությամբ, հայոց գույներով եւ կողերով:

«Սուղույն դասրասողները»

«Հոգեհոսք / Ավետում»

Ծնվել է Օճական գյուղում, մեծացել եւ սովորել Երեւանում, ավարել Մանկավարժական համալսարանի մակալոյթի բաժինը: 1980 թվականին վերադարձել է Օճական եւ հիմնել իր արվեստանոցը: Նրա արվեստն արդեն երիտասարդ տարիներին մեծ հետաքրքրություն էր առաջացնում, եւ վկայում

են որդես նրա ժամանակակից, հետարդեն ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի՝ մակալոյթի մեջ նոր տարրեր եւ հայտնագործություններ հովանավորող երեւանյան մասնաճյուղը կազմակերպեց նրա արվեստի ցուցադրությունը Նյու Յորքում, Չիկագոյում, Դեերոյթում, Միչիգանի համալսարանում, նրա արվեստն ընկալվում էր որդես նորություն, թարմություն հայկական գեղանկարչության մեջ: Ադա եւ Նյու Յորքի Մեերոյթիստեն թանգարանը նրան հոշակեց ԱՐՍՏՐԱԿՏ ՆԱՏՈՒՐԱԼԻՉՄ նոր ուղղության հիմնադիր: Վերադառնալուց հետո նրան նորից հրավիրել են Գերմանիա, Լեհաստան, ադա եւ իմասունականների սկզբին նրան Լոնդոն հրավիրեց ժամանակակից արվեստի հայտնի դասկերասահներից մեկը: Լոնդոնում Արթուր Օճականցին ցուցահանդեսներ ունեցավ, մասնակցեց տարբեր մախագծերի, ադա եւ հիմնեց իր երկրորդ արվեստանոցը:

Նրա աշխատանքներն աշխարհի հայտնի եւ Հայաստանի դասկերասահներում են, նա շատ է աշխատում, շատ ստեղծում, ցուցահանդեսներ բացում ամենուր, նաեւ Հայաստանում: Այս անգամ նա արվեստներին հրավիրում է Նկարչի տանը հոկտեմբերի 25-ին բացվելի անհասկան ցուցահանդես՝ նվիրված իր 70-ամյակին: Արվեստներին համար հիանալի առիթ՝ հաղորդակցվելու նրա հոգեդարար արվեստին:

«Տորիզոն» հեռուստաընկերության հարցազրույցը դիվանագետ, Ռանիայում Պաղեստինի դեսպան ՄԱՆՈՒԵԼ ՏԱՄՍԱՅԱՆԻ հետ՝

«Երեկոն ՄԱՐԿ ՄԱՐՅԱՆԻ հետ» ծրագրով

Մարկ Մարյան- Բարի երեկո, սիրելի բարեկամներ: Այսօրվա հաղորդման մեջ կանոնադաշտում ոչ միայն Հայաստանին եւ Արցախին, այլեւ միջին օդում Միջին Արեւելք եւ սկսեմք Երուսաղեմից: Այսօրվա մեր հյուրը մի շատ կարեւոր անձնավորություն է, ով դասասխանաժողովներ է գրադրել Պաղեստինի հանրապետության մեջ՝ Պարոն Մանուել Տասսայանը: Բարով եք եկել:

Մանուել Տասսայան- Բարի հանդիմեցնում:

Մ.Ս. - Մի փոքր ներկայացրե՛ք ինքներդ ձեզ, որովհետեւ մեր համայնքում ձեզ այնքան էլ լավ չեն ճանաչում: Պատճառներ մասին:

Մ.Տ.- Իհարկե: Անգլերեն միջին խոսքով:

Մ.Ս.- Սիրով: Ինչպես Ձեզ հարմար է: Ինձ համար երկու տարբերակ էլ ընդունելի է:

Մ.Տ. - Հիանալի է: Ինչպես գիտե՛ք, ես Երուսաղեմից եմ: Այնտեղ եմ ծնվել: Կրթություն եմ ստացել Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանում: 1975-ին հեռակապիվել եմ ԱՄՆ: Մագիստրոսի կոչում եմ ստացել, այնուհետեւ աստիճանափոխվել եմ սովորել (PhD) Օհայոյում: Այնուհետեւ վերադարձել եւ աշխատանքի եմ անցել որպես Բեթլեհեմի Համալսարանի ռեկտոր, ապա եւ նախագահ: Աշխատել եմ բարձրագույն կրթության ոլորտում, նաեւ ֆալսեթային գործունեություն եմ ծավալել: Աշխատել եմ դարձնել **Ֆեյսալ Հոսեյնի** հետ, Քեմփ Դեյվիդի օրերին Երուսաղեմի հարցերով զվարճվող մասնագետն էի, Երուսաղեմի հարցով դասասխանաժողովում: Միաժամանակ շարունակում էի նաեւ կրթության ոլորտում աշխատանքս, մինչեւ որ 2005թվին նախագահ **Մահմուդ Աբբասի** կողմից նշանակվեցի Միացյալ Թագավորությունում Պաղեստինի դեսպան: Այս դաստիարակումը ես անհամարաբար եմ արժևանում: Այս դաստիարակումը ես անհամարաբար եմ արժևանում:

Ես ակադեմիական ոլորտից եմ, դասավանդող դասախոս եմ, ֆանվեյթ սարի դասավանդել եմ Մերիլենդի համալսարանում, բազմաթիվ տրամաբան գործեր ունեմ, ընդ որում ոչ միայն Պաղեստինի թեմաներով, այլ նաեւ մի քանի գրի հեղինակ եմ, հոդվածներ ունեմ գրած, հսկայական թվով դասախոսություններ եմ կարդացել Հայկական հարցի վերաբերյալ, Ցեղասպանության թեմայով: 1988 թ. գիրք եմ գրել Ղարաբաղի մասին: Դրանք այն տարիներն էին, երբ Սովետական Միությունը փլուզվում էր, երկրաշարժը նոր էր սեղի ունեցել, ես կանխատեսեցի ԽՍՀՄ-ի փլուզումը եւ նոր Հայաստանի ծնունդը: Ես կանխագագի դառնալով 1988-ին: Ես ուժի ուժով հետեւում եմ Հայաստանում սեղի ունեցող իրադարձություններին, բայց որպես դեսպան, որպես ֆալսեթային գործիչ շատ ավելի ներգրավված եմ Պաղեստինին վերաբերող հարցերում:

Ինչպես գիտե՛ք այս օրերին Պաղեստինցիներն ու իսրայելցիները դասավանդում են ֆալսեթային հարցերի բերումով բարդ հանգրվանի են հասել, իսրայելյան բնակավայրերը ավելանում են, ամեն ինչ գնալով ավելի է վատանում աշխարհի այդ անկյունում: Իհարկե, մենք սեղյակ ենք Իսրայելի եւ Ադրբեջանի սերս հարաբերություններից եւ ռազմական կապերից, ինչպես եւ նրանք զինում Ադրբեջանին...

Մ.Ս. - Անօդաչու թռչող սարքերով...

Մ.Տ. - Այո՛, անօդաչու թռչող սարքերով եւ մնացած զինամթերքով ու ռազմական տեխնիկայով: Դա մասին նոր չէ, որ սեղեկանում ենք, վաղուց գիտեինք Իսրայելի եւ Ադրբեջանի ռազմական կապերի եւ համագործակցության մասին...

Մ.Ս. - Արդյո՞ք Իսրայելի եւ Ադրբեջանի հարաբերությունները զուտ սնեստական հիմքի վրա են կառուցված, ի՞նչ է կարծում: Ադրբեջանը վառելիք է մատակարարում Իսրայելին, վերջինս իր վառելիքի 40 տոկոսը գնում է հենց Ադրբեջանից, իսկ փոխարենը Իսրայելը Ադրբեջանին ժամանակակից զենքեր է մատակարարում, այն մարդաստան անօդաչու թռչող սարքեր, որոնք կործանեցին հայկական զինված ուժերը:

Մ.Տ. - Երկու բան կա այստեղ: Նախ, երկրները ունեն ազգային շահեր եւ այդ շահերը մեծապես հիմնված են սնեստական օգուսի վրա...

Մ.Ս. - Իհարկե...

Մ.Տ. - Մենք մեծ է ընդունենք այն փաստը, որ Ադրբեջանի վառելիքը Իսրայելը փոխհատուցում է զենքերով եւ զինսեփականությամբ, դա ինքնին հասկանալի է եւ առաջնահերթություն է երկու երկրների համար: Բայց կա նաեւ հարցի մյուս կողմը՝ հրեաները դարձապես չեն սիրում հայերին:

Մ.Ս. - Ինչո՞ւ: Ո՞րն է խնդիրը: Մենք այնքան մտադրություններ ունենք Հոլոքոսթն ու Երեւանը, սփյուռքը երկու կողմից էլ, ինչո՞ւ մեծ է երկու ժողովուրդները ասեն միմյանց, թե մանանան, ինչպես նշեցի:

Մ.Տ. - Ասեմ. 1939-ից մինչեւ 1944 թթ, երբ սեղի ունեցավ Հոլոքոսթը, հրեաները փորձում էին լինել աշխարհի միակ զոհերը եւ օգտվել դրանից, շահարկել դա: Այս հարցում հայերը նրանց մրցակիցներն էին 1915թ սեղի ունեցած իրենց Եղեռնով, ինչը հրեաներին բոլորովին դուր չէր գալիս: Նրանք փորձում էին շահարկել միակ զոհը լինելու իրենց բախտը, իսկ հայերը ձգտում էին միջազգային հանրության ուժադրությունն ու օգնությունը շնորհիվ դեմքի սե-

փական խնդիրները: Իրենց երեւակայության մեջ նրանք ստեղծել էին աշխարհի մի սեղեկան, որտեղ հայկական հարցն ամբողջությամբ դուրս էր թողնված: Դեռ մի կողմ թողնեմք այն, որ նրանք իրենց որոշակի շահերն ու խնդիրներն ունեին Թուրքիայի հետ կապված, այնպես որ Թուրք-Իսրայել-Ադրբեջանական հարաբերությունները որոշակի առումով եռանկյունի են կազմում, որի սնեստական եւ գաղափարաբանական հիմքերից մեկը հայերին զոհի կարգավիճակից դուրս թողնելն ու հայկական հարցը մոռացության մատնելն է, ինչպես նաեւ Ցեղասպանության հերժույթը:

Մ.Ս. - Բայց չէ՞ որ Իսրայելը շատ վատ հարաբերություններ ունի Թուրքիայի հետ: Միայն վերջերս Թուրքիայի նախագահը առաջին անգամը լինելով Նյու Յորքում հանդիմեց Իսրայելի վարչապետի հետ, եւ նրանք առաջին անգամ խոսեցին միմյանց հետ: Հիմա կարծես թե **Երդողան** է դաստիարակվում այդպիսի Իսրայել, որքան հասկանում ենք սարածվող ինֆորմացիայից, եթե իհարկե այն ճշմարիտ է: Ի՞նչ կարծիք ունե՞ք սրա հետ կապված: Ինչպես կարող են այս երկու կասադի թեմաները, որոնք սարսափելի բաներ են ասել մեկ մեկու հասցեին, այսպես հանկարծակի բարեկամանալ եւ այդ ամենը հակահայկականության հողի վրա:

Մ.Տ. - Նախ, մենք մեծ է ընդունենք, որ նրանք ընդհանուր շահեր, այնուամենայնիվ, ունեն: Թուրքիան ՆԱՏՕ-ի անդամ է, Իսրայելը՝ ԱՄՆ-ի ամենավստահելի գործընկերությունը: Այնպես որ՝ ընդհանուր շահեր ամեն դեպքում կան, որ ստիպում են նրանց համագործակցել: Ինչո՞ւ մեծ է Թուրքիան թեմանա Իսրայելի հետ, եթե Երդողանը ընդհանրապես չեն մտադրում կամ կրոնի հարցեր: Նրա համար շատ ավելի կարեւոր է լինել ՆԱՏՕ-ի անդամ, եւ նաեւ սենյուն է դառնալ Եվրամիու-

կու ղեկավարություն լինեն, այսօրվա ունենում եւ Պաղեստին ղեկավարություն, եւ Իսրայել ղեկավարություն: Թե՞ փորձ կարվի արարներին ոչինչ չհալ, ֆանի որ ակնհայտ է, որ ներկայիս կառավարությունը շատ ծայրահեղ է սրամարված, եւ կփորձի աջաթող անել Պաղեստինցիների իրավունքները, փակել թեման, եւ Պաղեստինցիները էլի կմնան առանց ղեկավարության:

Մ.Տ. - Ասեմ. երկու ղեկավարություն ենթադրող լուծումը լավագույն ֆունկցիոնալ տարբերակ է այս դեպքում: Որովհետեւ միջազգային հանրությունը հանձն էր առել դրա դաստիարակմանը: Համաձայն այդ դաստիարակմանը միջազգային մեծ դեռ 1999-ին մեծ է անկախություն ձեռք բերելիս: Բայց երբ **Նաթանյահուն** եկավ իշխանության, հրաժարվեց որեւէ զիջման գնալ երկու ղեկավարության կայմանակցությունը: Նրանք սկսեցին ընդարձակել արդեն գոյություն ունեցող բնակավայրերը, կառուցել նոր բնակավայրեր, մինչդեռ արաբական աշխարհը միայն ապրումակցում էր Պաղեստինցիներին եւ դաստիարակում էր որեւէ գործուն ֆայլի գնալ՝ Պաղեստինյան հարցի լուծման օգտին: Անգամ ինչ վերաբերում է ֆինանսական հարցերին, նրանք ամբողջապես հետեւում էին ԱՄՆ-ի սահմանած սահմանափակումներին: Արաբները եւ ընդհանուր շահեր ունեին Իսրայելի հետ, ֆանի որ գիտեմք, որ ամերիկացիները ստիպում են նրանց գնալ հրեաների հետ հարաբերությունների նորմալացման ուղով, այնպես որ մենք տեսնում, որ ԱՄՆ-ն, Բահրեյնը, Իրանը...

Մ.Ս. - Եկե՛ք չմոռանանք նաեւ, որ Թուրքիան միակ ղեկավարությունն է, որ լավ հարաբերություններ է դաստիարակում Ռուսաստանի հետ, երբ ամբողջ աշխարհը թեմանաջել է նրա հետ ուկրաինական դաստիարակման դաստիարակման, մինչդեռ Երդողանը շարունակում է **Պուսինի** հետ շատ լավ հարաբերություններ դաստիարակել: Եկե՛ք սա էլ աջաթող չհանենք:

Մ.Տ. - Իհարկե, դուք շատ ճիշտ եք: Դա Երդողանի հեռախոս ֆալսեթայինությունն է: Այս դաստիարակման մա մի կողմ է թողել կրոնական խաղաղարեքը, եւ փորձում է աշխարհիկ ձեւանալ, մինչդեռ նա իրականում խիստ կրոնավոր է, նրա կուսակցության միջուկը կազմում են «մահեդեական եղբայրները», մինչդեռ նա այս դաստիարակման փորձում է սնեստական օգուսներ ֆաղել իր երկրի համար, դա նրա հիմնական նպատակն է՝ ձեռք բերել ռազմավարական գործընկերներ, չհակադրվել ամերիկացիներին, միեւնույն ժամանակ ռուս-ուկրաինական հակամարտության մեջ չբռնել կողմերից որեւէ մեկի կողմը, ֆանի որ գիտակցում է, որ հարցն ի վերջո կարգավորվելու է բանակցությունների սեղանի շուրջ՝ ֆալսեթային բանակցությունների միջոցով: Հասկալի, որ ամբողջ Եվրոպան է օգնում Ուկրաինային զենքով, դեղամիջոցներով եւ ամեն ինչով, մինչդեռ Թուրքիան մի կողմ է ֆալսեթային այս հարցում փորձում է չեզոքություն դաստիարակել:

Մ.Ս. - Նաեւ Սաուդյան Արաբիան...
Մ.Տ. - Այո, հիմա նաեւ Սաուդյան Արաբիան դարձան դրան մասնակից: Բայց այնքանով, որքանով Իսրայելի կառավարությունը, ինչպես ասացի, ընդունում է միայն մեկ ղեկավարության տարբերակ...
Մ.Ս. - Ո՛չ երկու ղեկավարություն...

Մ.Տ. - Ոչ, ոչ, ոչ, մեկ ղեկավարության տարբերակ եւ այդ մեկ ղեկավարությունը, իհարկե, հրեաների ղեկավարությունն է, որտեղ...

Մ.Ս. - Իսկ ի՞նչ ենք անելու 4 մլն արաբներին:

Մ.Տ. - Արդեն մոտավորապես 6 մլն:

Մ.Ս. - Փաստորեն արդեն 6 մլն: Իմ թվերը հին են: Այստիպով, մենք ունենք 6 մլն արաբ, իսկ իսրայելցիները ֆանի՞ միլիոն են:

Մ.Տ. - Մոտավորապես 7,5-8 մլն: Մենք ժողովրդագրորեն գրեթե մոտենում ենք միմյանց:

Բաֆուն փորձում է ստեղծել Հայաստանի նոր կերպար՝ հակասեմականության օջախ

⇒ 1 Հակասեմականությունն այդ երկրում նվազ սարածում ունի, դրա հանդեպ նկատելի է իշխանությունների անհամադրուժողականությունը: 2010-ականներից ի վեր Իսրայելի՝ ադրբեջանական բանակի արդիականացմանն ուղղված ջանքերը, որ նախատեսվում էր 2020-ի հաղթանակից, բարելավեցին երկուսի հարաբերությունները: Երուսաղեմն ու Երևանը թեև դիվանագիտական հարաբերություններ ունեն, սակայն դարձել են ոչ բարեկամ, գրում է գերմանալեզու «Յուդիսմ Եվրոպայում» Ալեքսանդր Ֆրիդմանը եւ անդրադառնում է «Հայաստանում հակասեմականությանը» (եզրը ձիոս կլինի թարգմանել հակահրեականություն-ԱՄ.Յ.): «Այս երկրում հակասեմական սրամարտություններն ուժգնանում են՝ շարունակաբար: Հակաիսրայելյան, հրեաների դեմ թեմանական հրահրվող խոսույթը հայկական սոցցանցերում առկա է: Հանրահայտ հրադարձված Վլադիմիր Պոդոլսկինը նույնիսկ հրեաների համախառնային սիրադեմության մասին է ակնարկում, Ադրբեջանի լեռնային հրեաների մասին էլ ղմնում, որ Ռուսաստանում եւ Թուրքիայում նրանք են որոշում կայացնողները: Բացի այդ՝ հրեաներին, ավելի ձիոս Իսրայելին մեղադրում են, որ Հոլոքոսթը ֆաղափական նախապես, միջոց են դարձրել եւ Թուրքիայից զգուշանալով, Հայոց ցեղասպանությունը դառնում էր իրենց ճանաչելի: Երևանի եւ Բաֆվի միջուկ ֆարգչական դառը դասերազմը հրեական «չափում ունի», գրում է Ֆրիդմանը եւ շարունակում՝ Ադրբեջանը, հաճախ բացահայտ, Հայաստանը ներկայացնում է որդես հակասեմական դեմություն, եւ այնտեղ բնակվող շուրջ 100 հրեաների անվանական մասին ակնարկելով, հրավիրում իր երկիր: Հայաստանում հրեաների դեմ հնարավոր հարձակումների վսանգի մասին ընդգծվել է Իսրայելի սպիտակ գրքի մասին՝ ներքին սղառման վերլուծական զեկույցում, որի արսահոսքը ադրբեջանական ՋԼՄ-ներում օգսագործվել է հակահայկական ֆարգչության մեջ»: «Յուդիսմ Եվրոպայում» հեղինակ Ֆրիդմանը սոցցանցերը նույն, սակայն որեւէ տեղ չի ընդգծում, որ հակասեմականությունը, ավելի ձիոս հրեաների հանդեպ իր ձեւակերմամբ «անհամադրուժողականությունը» երբեւէ չի եղել Հայաստանի դեմական ֆաղափականություն, ընդհակառակը՝ Իսրայելի հեւ բազմաթիվ սարձայնություններ հիմք չեն դարձել, որ մեր երկրում, նաեւ սպիտակում հրեաների հանդեպ ընդհանրացված վաս վերաբերումն ձեւավորվի: Պասմաբան Ֆրիդմանը արձանագրում, սակայն չի ֆնադասում, որ հասկաղես Նեթանյահոկ կառավարման շրջանում առավել սրվել են երկու դեսությունների հարաբերությունները, ֆանգի Իսրայելի ռազմարդունաբերությունը մեզ ոչնչացնելու, Բրդերն էլ հուեցը՝ բնաջնջելու միջոց է դարձել: Ձանի դեմ Բաֆվի հեւ Իսրայելի բիզնեսը մեզ համար մահաբեր է, բարոյական չէ այլափոխված իրականության արդարացումը որոնել սոցցանցերում եղածը ֆամելով եւ նեմգափոխելով: Հայ ժողովուրդը չի մոռանում նաեւ, որ Երուսաղեմում մեծ ժառանգություն ունի, եւ համայնք, որ շարունակում է երկրի մակույթի զարգացման մեջ մեծ ներդրում ունենալ: Ֆրիդմանը սրա մասին մեկ նախադասությամբ անգամ չի ակնարկում:

Հայերի եւ հրեաների ցեղասպանության հուշարձանը Երևանում

Ֆրիդմանի «կիրք» «մեղմասացությունը» Բեռլինում Բաֆվի հրահանգի նախերգանքն էր:

Բաֆվի գլխավոր ռաբբին 2-րդ կոչն է անում ՀՀ-ի հրեական համայնքին

Հոկտեմբերի 5-ին վերակցվածում է Բաֆվում գործող հրեական դորոցի սնորեն գլխավոր ռաբբի **Ջամիր Իսայեւ** (Rabbi Zamir Isayev): Նա X-ի իր հարթակում շարունակում է կրեւ բորբոխ: «Շաբաթներ առաջ արդեն զգուշացրել էի, որ հրեաների համար Հայաստանում մնալը վսանգավոր է: Իսրայելի Սփյուռքի նախարարությունը անցյալ ամիս 2 անգամ արձարծել է Հայաստանում հրեաների դեմ հնարավոր բռնարարների մասին՝ հիեասակելով Ադրբեջանի հեւ Իսրայելի սեւս հարաբերությունների մասին»: Որդես դրա աղաղացույց ռաբբին ներկայացնում է, թե վերջերս Երևանում սինագոգի վրա հարձակում է եղել: «Ակնկալվում էր, գրում է նա, ասելության խոսքը բռնություն եւ անհանդուժողականություն է ձմում: Կրկնում են Հայաստանի հրեաներին ուղղված կոչս՝ եթե օգնության կարիք ունեւ, կիողան, լեւե երկիրը, ֆանի դեռ ուե չէ»:

Թել Ավիվում Հայաստանի դեսղան **Արման Հակոբյանը** ֆրանսիական հեռուստեստության մույն օրվա եթերում հեւեց, թե Երևանի սինագոգի վրա հարձակում է եղել:

Բլուրիսի դիսի անհանգստացնի՝ ո՞վ է կասարողը: Մեր ինտերնետային որոնումները թերես ձեւում են. Եթե լուրը հաղորդում է ադրբեջանական «Թերեմը» գործակալությունը, այն *sarածում է zinvor.info հայերեն եւ ադրբեջաներեն կայքը, կասկած կա՞, որ դասվիրասուն (երեւի նաեւ կասարողը) Ադրբեջանն է: zinvor.info կայքի արսափն սեւքը թույլ է տալիս կարղալ վերնագրերը: Ե՛լ՝ ակնհայտ է, որ Ադրբեջանի լրասվական, ավելի սոույզ՝ ֆարգչության ոսայնում ենք: Հենց այստեղ էլ կարղում ենք հոկտեմբերի 4-ին տեղադրված վերնագիրը՝ «ԱՍԱԼԱՍ (երիսասարղական թեւը) սսանձնել է Երևանի սինագոգի վրա հարձակման դասասխանասվությունը»: Ցնորամիս այդ սեւսը չենք կրկնի, սակայն վսանգավոր մի հասված կընդգծենք՝ «Հրեաները հայկական դեսության եւ հայ ժողովրդի երղյալ թեմամիներն են: Սա նախազգուշացում է՝ հոկտեմբերի 3-ին մեր հաջող գործողությունը Երևանում միայն սկիզբն է: Յուրաֆանչյուր ռաբբի կլինի մեր սեսաղաեւում», ասվում է ահաբեկչական կազմակերղության հայսարարության մեջ», կարղում ենք ադրբեջանական zinvor.info կայքում: Սույն լրասվությանը կից «փաստական» մի ֆանի վայրկյանսեւող սեսանյութ է տեղադրված, որն այրղես էլ հասանելի չի դառնում...դրա վրա newstube.az հեւքը կա:*

Սույն հողվածը գրելու ընթացում համոզվեցինք, որ Ադրբեջանը սարիներ ի վեր (armenia.az-ը՝ 2010 թվականից) դասրասվել է իր հաղթանակին. Առաջնակարգ է համարել հայալեզու կայքերի ստեղծումը, ֆարգչությունը: Իսրայելից զեւք գնելուն զուգահեռ այդ կայքերով զարգացում է այն թեզը, թե իմքը հանդուժողականության օրրան է, իսկ Հայաստանը մոնեթնիկ երկիր, որ դրծում է օսար սարի հեւ համակեղությունը: Հոկտեմբերի 11-ին Բեռլինում դեսղան **Աղաեւը** X-ի միկրոբլոգում Ադրբեջանում ուղիների եկեղեցում ձեսի սեսանյութ է տեղադրել՝ ի վկայություն ֆրիսոնյաների հանդեպ իր երկրի հանդուժող վարքի: Ըստ ինտերնետում առկա 2011 -ի ՀՀ-ում անցկացված մարղահամարի սվալների, ՀՀ-ում ամենամեծ եթնիկ խումբը՝ եղիներն են (35,308), այնուհեւ՝ ռուսները, ասորիները, ֆրդերը, ուկրաինացիները, հույները, վրացիները, բելառուսները, հրեաները(127), լեհերը, գերմանացիները, այլ եթնիկ խմբեր: Այժմ Հայաստանում, մանավանդ Երևանում աչքառու է օսարերկրացիների զգալի ներկայությունը, ինչը Բաֆվին անհանգստություն է դասձառում: Ինչղես նաեւ այն հանգամանքը, որ ՀՀ-ում ֆրդերը շարունակում են աղրել նաեւ 1915-ին Հայոց ցեղասպանության մեջ իրենց հանցավոր մասնակցությունից հեւս էլ, կրոնափոխ չեն եղել, դորոց, թերթ, ռաղիոսում ունեն: Ինչղի սարբեր հարթակներից չենք խոսում սրա՝ մասին: Հայաստանում հրեական համայնքը միեւս ընդգծել է, թե հայերն ու հրեաները բախսակից ժողովուրդներ են, դրա վկայությունն է նաեւ Երեւանի արսում վեր խոյացող Հոլոքոսթի եւ Հայոց ցեղասպանության զոհերին նվիրված կոթողը, որը 2020-ի դասերազմի ժամանակ ներկով էր ողծվել: Ռ՞վ է դասվիրասուն, կասարողը: Սույն ձեռագիրը չէ՞: («Ազգը» միեւս անդադարձել է Հայաստանի հրեական համայնքի խնդիրներին: Տես 2021-02-13-ի archive.azg.am/AM/2021021322, 2020-11-06 archive.azg.am/AM/2020110615, 2017-11-10 archive.azg.am/AM/2017111018 համարները: Հասկաղես վերջին հրաղարակման վերնագիրը՝ ՌԻՍԱ ՎԱՐԺԱՊԵՏՅԱՆ. «ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԶԻ ԵՂԵԼ ԵՎ ԶԿԱ ՀԱԿԱՍԵՄԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ» Ա. Հ.)

Բաֆուն Իսրայելին իր սասարումը աղաեղվագրում է՝ «Տամասին» մեզ «կցելով»

Իսրայելի վրա «Համասի» հոկտեմբերի 7-ի հարձակումից հեւս, ադրբեջանցիները Գերմանիայում նոր մսայնություն են փորձում ձեւավորել՝ Իսրայելն ինչղի էր սասարում Ադրբեջանին՝ 2020 -ի դասերազմում...ֆանի որ Հայաստանին «Համասն» էր դասեղանում եւ Իրանը: Բաֆվին դիսի հիեցնել, 2020-ի նոյեմբերի 10-ին «Անաղուլ» գործակալության սարածած լուրը. ըստ որի «Համասը» շնորհավորել է Ալիեի հաղթանակը: Հայերի դեմ ասելություն սարածելուց զաս, մեզ մեկուսացնելու, իր ֆաեիսական գաղափարախոսությունն արղարացնելու համար կեղծ եւ վսանգավոր գաղափարներ կռելու դարբնոց է դարձել դասեւական Բաֆուն: Սոցցանցերում ամեն բան բաց է՝ մեր մսավորի, եւ հասկաղես՝ անմիսի վրա կողղեք տեղադրենք՝ տեղեկասվական ձավալվող դասերազմում կուլ չգնալու համար:

Իմաստաբանական բառարան

Դուռը

Երբ Ասված մի դուռը փակում է, մեկ ուրիեւ է բացում: Նեւանկում է՝ մեկ ուրիեւ է հայնկում ու բացում այդ փակված դուռը:

Դուռը հնդեվրողական նախալեզվի **dhur** ձեւից է առաջացել, որի ցեղակիցներն են ռուսերենի, անգլերենի, դասկերենի եւ մյուս հնդեվրողական լեզուների գրեթե նույնահնչյուն հոմանիեները:

Դուռը բնիկ հայկական է, այնքան հայկական ու այնքան բնիկ, որ մեր մսփի ամենամերին ելեւեջները հայալարի արսահայեւու համար, հաճախ դիմում ենք հեւց այդ բառին:

Օրինակ, երբ դասնակցիդ օգնությանն ես աղալիում ու ոչինչ չես սսանում, կարող ես նաեւ ասել, որ բարեկամիս դուռը բախեցի, բայց չբացեց:

Կամ, երբ լավության կարգով հարեւանիդ լայն հնարավորություններ ես տալիս, ասում ես՝ հարեւանիս համար դները լայն բացեցի:

Անցանակլի մարղու այլեւս չեսնելու ակնկալիքով հեռացնելու (վնդելու) դասին ասում ես՝ «դուռը դրսից փակիր»:

Բայց, ինչղես հնդեվրողական eas լեզուներում, հայերենում էլ ԴԻԴԻ բառն արսահայեւում է ԴԻԴԻ իմաստը:

Խելազարված **Կոմիսարը**, նայելով իր շուրջը, հիմա էլ դիսի խելազարվեր ու նույն ողբանվազ երզը շեւջար՝

Մեր դռանը խնկի ձար,

Նախեւում բլրուլ վրեն թառ...

ԴԻԴԻ բառից է կազմված նաեւ ԴԻԱՅԻ գոյական-ածականը, որից էլ ունենք ավելի բարղ կազմությամբ «բարղրացիական» բառն ու «բարղրացիական հարաբերություններ» կոչված բարղագույն բառակաղակցությունը:

Դուռը միայն մարղկային ելունուսն աղաեղվելու համար չէ: Օրինակ, **Համո Սահյանը** ամեն սարի, ձմեռը դեռ ավարսին չհասած, հայցում էր՝

Դները բացեք, զարում է գալիս...

Բայց այս անգամ զարման փոխարեն աեւումը վրա հասավ ու մեւք, միեւնույն է, լայն բացեցինք դներն ու հեւս էլ մեր արերը:

Չարեւոցն էլ գիսեր, որ դները միայն մարղկանց անցուղարձի համար չեն, ու երբեմն թափառող ֆամին էլ է դուռը թակում՝

Կես գիեերին ո՞վ կբանա իր դները ֆամու դեւ.

Դու զրկարաց ինձ կընդունես, դու կընդունես, ես գիսեւ...

Հովհաննես Շիրազի համար էլ «մայր» եւ «հույսի դուռ» բառերը հոմանիեներ էին.

Մեր հույսի դուռն է մայրս,

Մեր սան մասնում է մայրս...

Բայց այս հողեկան ձանր աղրումների մեջ եկեք միանամք **Մեսափեի** խոսքերին ու կրկնենք՝

Թե աեիարիում փակ դներ կան,
Թող որ բացվեն...

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր. դրոժեանք

Ընդունենք, թե ոչ, Արցախն սկսուեցող վրա մասնագետները բնականաբար պայման սահուն, այնպես անաղմուկ, որ կարծես սովորական բենադրության մի արար էր, փորձ: Որ կարծես ոչ թե հազարամյակների հայրենիքն էին գիշտում, այլ ընդամենը մի բնական վայրի մյուսն էին սեղանի վրա: Որ կարծես հարյուր հազարավոր ճակատագրեր չէին խեղվում, դարերի ընթացքում կառուցած տուն ու ունեցվածք չէին լքվում ու նվիրաբերվում թեմանում: Շատ անգամներ են եղել, օրջել են Արցախի գրեթե բոլոր մասերում եւ երբ մասկերացում են, թե ինչ հող ու անասան, ինչ կառույցներ ու կադրերներ են կորցրել, անգործությունից շփոթվում են: Միայն այն մտքից, որ սարիներ հետ Արցախի դեմքում էլ մի քանի խոտերն այնպես ինչպես Վանի, Երզրումի, Կարսի ու մյուսների մասին, խելագարվել կարելի է: Արցախը կորսվեց, ավազան...

Ավանդական խոսք է՝ հրեաները փողով հողից շատ սիրեցին ու կորցրին հայրենիքը: Սակայն մի քանի դեպքում ազատ Մովսեսից նրանք դժգոհում էին, որ անառաջում են մնում, իրենց ունեցվածքն իրենք են հայթայթում, մինչդեռ Եգիպտոսում իրենք սանն էին մնում ու սիրոջ սկզբնապես էին ունում: Իսկ այսօր Իսրայելի բանակում ծառայած ամեն ֆաղափարի իր անունով անձնական գեներալն ու երկրի վրա հարձակվելու դեմքում մեծությամբ զինում է բոլորին: Իսկ Արցախի ղեկավարությունն արցախցուն գեներալն փոխարեն մասնաճյուղ էր անում, որ վերջում գեներալը հողի հետ թուրքին նվիրաբերի: Ավստու մեր ջախելներ, ավստու, որ արժանի չեղանք ձեր թափած արյանը: Գուցե ձեր ազնիվ հոգին երկնից ներքե մեր մեղքը, բայց Պատմությունը չի ների, երբեք:

Ավելին, երբ մեր հայրենիքի գոյությանը սղառնացող աշխարհաբարբառական իրականությունը որեւէ հարթակում ինչ-որ մեկը, առանց ցանկալի իրականության սեղ ընդունելու, առանց կեղծ մասնագետների ներկայացում է՝ մեկ էլ սեռում են ուղեղի հետ խնդիր ունեցող, «հերոսական» կեցվածք ընդունած (մոտավորապես՝ «հող հանձնողին՝ հողին կհանձնենք») կեղծ ու ողորմելի կեցվածքով) մի զգես, հակառակակամ ֆարգուսյան գիրկն ընկած, հայտարարում է՝ «ինչ է՝ ուզում եմ ռուսական ծայրագավառ դառնանք» եւ դառնով իրեն անկախության ջառագով է հռչակում, իսկ դիմացինին իբրեւ թե սրկամիտ տախկածի մեջ տախարակում: Միտե ինձ մի հարց է սանջում. այս կարգի դասարկախոս սնադարները մարմնի ո՞ր մասով են «մտածում»: Լրիվ սխմարացած վիճակ է սրանց մոտ: Կարծես սրանք չեն, որ հինգհազարամյա Արցախի վերջակետը դեմքին, իսկ Հայաստանն էլ իր ժողովրդով իրենք չեն բերել կանգնեցրել կործանման եզրին: Որ իրենք բոլորովին մեղք չունեն, որ Հայաստանի աղաքան ուրվագծվում է վիլայեթացման տեղով, որին էլ հաստատ վաղ, թե ուր միտի հաջորդի հայրենագրվելը: Բայց հիշյալ կարգի «հայրենասերներն» այնքան են հողատու ու իմնիւթխան, որ իբրեւ՝ ծայրագավառ դառնալ չեն ուզում, սակայն դրա այլընտրանքային սարբերակի մասին էլ չեն բարձրաձայնում, որն իրենց կարկառուն տեսաբաններից մեկի անկեղծ խոսով մարտնչայն՝ հենց թուրքի շուն դառնալն է:

Իսկապես, համազգային անողակերացնելի ողբալի իրականության մեջ ենք հայտնվել: Մարդ էլ այնքան աղաքան լինի, որ չհասկանա, որ նախ՝ անկախությունը հարաբերական հասկացու-

թյուն է ու աշխարհում ոչ մի լիովին անկախ գերտերություն անգամ չկա, եւ հետո՝ գիտակցից որեւէ մեծություն փորձում է ճիշտ արտաբեր ֆաղափարական շնորհիվ իր շահերին սիրություն անել, որին էլ «իմնիւթխանություն» են անվանում: Անուշտ անկարելի է մի ֆանի բառով նկարագրել մի ամբողջ ազգ: Բայց հայրենի դարերի ընթացքում դրեւորած մտածելակերպը կարելի է սահմանել երկու գլխավոր հասկանիւթներով՝ լայկանություն եւ իրականություն հանդեպ գնորդ ու դասարան դասարան: Այսինքն, ցավով ասեմ, իմնաստղան անհատից բացի իմնաստղան ազգ էլ է լինում: Սահմանեցուցիչ եւ շատ դժվար հասկանալի երեւոյթ:

Այս ամենում ամենանողկալին այն է, որ երբ մի ֆանի օր առաջ Արցախն էր հայաթափվում ու մեր հայրենակիցներին էր թուրքը կոտորում, ինչպես աշխարհի մարդկությունը, այնպես էլ մեզանում շատերը, լուր ու մունջ հետեւում էին: Իսկ հիմա, երբ Պաղեստինի ու Իսրայելի կոնֆլիկտից բռնության կարգեր են սարածվում, բոլորն սկսել են արձանիկ բաներ ասել ու գրել, նաեւ՝ մերում: Դե արի ու էս տեսակ մերումն հասկացի: Քանի՞ օտարերկրացի գիտեմ, որ այդ ծանր օրերին մեր ցավը կիսում էր: Ես թեւէ բազմաթիվ օտարերկրացի գործընկերներ ունեմ, շատ էջերն են, որ արձագանքել են: Իհարկե, չեն հասկանում նաեւ անմեղ մարդկանց բռնության ենթարկող տեսարաններով հրճվողներին, անկախ նրանից, թե դա ո՞ւմ կողմից է արվում: Հետո էլ, անկեղծ ասած, Արցախի հետ դասահանից հետո ինձ շատ էջ է հետաքրքրում թե ով, ում կամ ինչպես է բռնության ենթարկում:

Ինձ ավելի մեծ ցավ է դասառնում այն, որ Հայաստանի մեծ դասությունների իրական, ակնհայտ դասառնող Հայաստանի նորագույն դասության վերջին երեսուն տարիների թույլ մեծական համակարգն է, կառավարման փորձից եւ կոմպետենությունից զուրկ իւթխանությունը, ֆաղափարական ողջ դասը, ու վերջին երեսուն տարում «կառուցած» ազգային անվստահության ու դասառնության դասառնողը (հավերժական գաղափարների ամբողջություն, մի մողել, որի համաձայն ստեղծվել է գոյություն ունեցող աշխարհը), որն իր առաջին իսկ լուրջ փորձությունը սաղալեց: Հետեւաբար հարկավոր է գոնե հիմա գիտակցել, որ դասությունն էլ մեծ է արժանադասավորեն հաղթահարել ու կրկին ոսփ կանգնել՝ ավելի իմասուն, զուտ, փորձված եւ ուժեղ, որ դասության հետեւանով ստեղծված հանրային դեմքերիսից դուրս գալու ճանադարից ոչ թե գանազան հողմադացների դեմ դոմիւթոսյան մեմամարտերն են՝ այսինքն «ինֆորմատիզմները» Ռուսաստանի, Ադրբեջանի ու միջազգային հանրության դեմ, այլ դասության դասառնումն սթափ գնահատելը, դրանք վերացնելն ու երկիրն այս կործանարար ուղուց մարտուղի հետ բերելը: Իսկ դա հնարավոր կդառնա, եւ ես կհավատամ Հայաստանի ծաղկուն աղաքային, եթե 2016 եւ 2020 թվերին զոհված ամեն զինվորի համար օրենքի ամբողջ խոսությամբ դասառնի մի դասառնյա, որի որդին չի ծառայել բանակում, որի անգործության դասառնումը ու շատցվել է գեներալ ու զինամթերի մասկարարումը, որի հրամանով լքել են մարտական դիրքերը, չեն կարողացել ճիշտ որոշում կայացնել եւ այն ամենը, որի հետեւանով դասություն արձանագրվեց: Հարկավոր է վերջապես չեղյալ համարել բոլոր կոչումներն

Ինչո՞ւ Արցախը հայաթափվեց

ու շփանշանները, որ ստացել է սղայական կազմը: Հոգուս զոհված զինվորի ընսանիքի բռնագրավվի նրա հրամանատարի եւ հրամանատարի ընսանիքի անդամների գույքը, բանկային հաշիվները: Եթե կա մի ֆաղափարական ուժ, որ կանի սա, թող նա էլ գա իւթխանության: Բայց դայմանով, որ ասվածը հարյուր օրվա ընթացքում չկատարելու դեմքում ոչ թե հրաժարական սա, այլ իմնաստղան լինի: Թե չէ մնացյալը հեթիաթ է, խաբեություն եւ նոր ու ավելի կործանարար դասությունների նախերգանք:

Վերջապես հարկավոր է նաեւ սովորել, դասեր ֆաղել ու հետեւություններ անել: Ինչպես տեսանք, Արցախի վրա գրոհն ու սեղի հայության եթնիկ զուցը չափազանց անակնկալ եղավ: Մարդիկ իրենց սները, կահկարասին թողնելով՝ հաշված օրերի ընթացքում դասարկեցին իրենց բնօրրանը: Կաղ կա՞ արդյոք այս ամենի եւ հոկտեմբերի 8-ի արշալույսին ՀԱՄԱՍ-ի կողմից Իսրայելի վրա հարձակվելու միջեւ: Ենթադրում ենք, որ կա: Հայտնի է, որ Իսրայելը հանդիսացել է եւ հանդիսանում է Ադրբեջանի գլխավոր զինողներից մեկը: Այդ գեներն էին մեր դեմ գործում թե՛ 44-օրյալի ընթացքում եւ թե՛ այսօր: Իսրայելը եւ ՆԱՏՕ-ն, որի գորավարություններին Հայաստանում մեկ օր էր մնում, դասարկել սկեցին Արցախը, ուր ամեն ռողե կարող էին մեմել ՆԱՏՕ-ի գորբերը եւ որի հայաթափումից առաջ գրավյալ սարածներում Իսրայելը ղլացդարներ էր ստեղծում ընդդեմ Իրանի: Ռուսները հոգուս հայոց չխառնվեցին դասերազմին, խուսափելով երկրորդ ճակատի բացումից, որն արդեն ենթադրում էր, որ Արցախը մեծ է լիովին օգտագործվել՝ Իրանին հարկածելու համար: Իրանը դա տեսնում էր, համարում էր դա Ադրբեջանի սարածային ամբողջականության վերականգնում, բայց չէր կարող չստանել, թե ինչպես է Իսրայելը Ադրբեջանին օգտագործում իր հետագա մղատակների համար: Ուսի անընդհատ զուցացնում էր, որ չի հանդուրժելու սահմանների փոփոխություն սարածաշրջանում, բայց կարծես թե արդեն վերջնականապես դարձ էր, որ ինքը հարկածից գեր չէր մնալու եւ արդյունքում ՀԱՄԱՍ-ը (ամբողջական անվանումով Հարափաթ Ալ-Մուկավաճա ալ-Իսլամիյա, որը արաբերենից թարգմանաբար նշանակում է «Իսլամական դիմադրության շարժում», դաղեստինյան իսլամիսական կուսակցություն է, որը այժմ կառավարում է Գազայի հատվածը: Հիմնվել է 1987 թ.՝ Պաղեստինի Գազա ֆաղափուն երկու խմբավորումների՝ «Մուսուլման եղբայրների» դաղեստինյան թեւի եւ «Պաղեստինի Իսլամական Ձիհադի» հիմքի վրա (դասառնադես գրանցված՝ որդես մակուրթային-լուսավորական եւ բարեգործական կազմակերպություններ) Արդել Ազիզ առ-Ռանսիսիյի եւ շեյխ Ահմեդ Յասինի կողմից, որ հռչակել էր, որ յուրաքանչյուր հրեայի կարելի է համարել ռազմական օկուդան եւ իրենց դասականությունն ու ռազմավարական մղատակն է ազատագրել Պաղեստինը՝ վերագրվելով Իսրայելը ամբողջությամբ եւ հաստատել դաղեստինյան իսլամական դեսություն միջերկրա-

կան ծովից մինչեւ Հորդանան, որից հետո Պաղեստինը կդառնա արաբական եւ մուսուլմանական աշխարհի կենսունը) սկսեց դասերազմը: Իրանը ողջունեց դա, ավելին՝ Թեհրանում հրավառություններ սեղի ունեցան: Հայտնի է, որ ՀԱՄԱՍ-ի հիմնական ֆինանսավորողները Իրանն է եւ Քաթարը: Ենթադրել կարելի է, որ հենց նրանք են դրդել ՀԱՄԱՍ-ին սկսելու դասերազմը: Դա ձիու ֆայլ է նրա կողմից, որովհետեւ ողջ արաբական աշխարհը կմիանա այդ դասերազմին, ավելին՝ նման ցանկություն ունեն նաեւ քաղիքները: Բացի այդ բուն Իսրայելի ներսում ընդդեմ նրա են հանդես գալիս դաղեստինցիները:

Դառն են հիւժողություններն արաբ ժողովրդի՝ կաղված հրեաների եւ փաստացի նրանց կողմից կառավարվող ԱՄՆ-ի եւ Արեւմուտքի նկատմամբ: Նրանք ֆանդեցին Իրաքը, բարգավաճ Լիբիան, դասերազմի մեջ ֆաշեցին Սիրիային: Հիմա արաբական աշխարհի վերեւի դասն է, որի թիկունքին է Իրանը: Պատերազմին ամեն ռողե կարող է միանալ Հե՛ԶԲՈԼԼԱ-ն: («Ալ-լաիի կուսակցություն»), շիա իսլամիսական ֆաղափարական կուսակցություն եւ զինյալ խումբ՝ սեղակայված Լիբանանում: Կազմակերպության ստեղծմանը ֆինանսական եւ գաղափարական առումով մեծ աջակցություն է ցույց սկել Իրանը: Նդատակն է համախմբել Լիբանանի շիա խմբերին՝ դիմադրելու Իսրայելի օկուդացիային եւ բարեկամելու Լիբանանում մարզնալացված շիա համայնքի կարգավիճակը: Ռազմական թելը Ձիհադի խորհուրդն է, իսկ ֆաղափարը՝ Լիբանանի խորհրդարանի «Հավասարություն» դիմադրության դաշինքը: Կազմակերպությունը որդես ահաբեկչական կազմակերպություն է ճանաչվել առնվազն 21 դեսությամբ, ԵՄ-ի, Արաբական դեսությունների լիգայի երկրների մեծ մասի կողմից, բացառությամբ Իրաքի եւ Լիբանանի, որտեղ Հե՛ԶԲՈԼԼԱ-ն հզոր ֆաղափարական կուսակցությունն է: Հե՛ԶԲՈԼԼԱ-ն ողորմ է, որ այն օրինական դիմադրության շարժում է, որը դայֆարում է հանուն Լիբանանի սարածի ազատագրության):

Հոկտեմբերի 9-ի գիշերը Իսրայելը հրթիռակոծել է Լիբանանը, դասասխան է ստացել, բայց այլեւս դժվար թե համարձակվի խփել Իրանին: Այսինքն՝ Ադրբեջանը կզրկվի Իրանի հանդեպ ունեցած ախորժակից եւ եթե համարձակվի թույլ սալ իր սարածից անել այն, ինչ հրեաների հետ էր ծրագրում, կիրթիռակոծվի Իրանի կողմից: Այս դասերազմը թերեւս անակնկալ էր նաեւ Երդողանի համար, որ կողմերին դիմեց դասերազմից գեր մնալու հորդորով: Նույնն արեց նաեւ նախագահ Պուտինը, ֆանգի ՌԴ-ի շահերից է թերեւս բխում դասերազմը, որը շարունակվելու դեմքում ՆԱՏՕ-ին կթուլացնի Ուկրաինայում: Ստեղծված իրավիճակում մեր շահն էլ դաղահոջում է ճիշտ հասկանալ Իրանին եւ դասերազմի ռազմաֆաղափարական դաշինք կմեղ նրա հետ: Իսկ այդ դեմքում ութ անկաղվներ «ազատագրել» ցանկացող Ադրբեջանն արդեն դժվար թե նման ֆայլ անի:

Այնպես որ, այս դաղիւթ մեմ Արեւմուտքում զսնելու բան չունենք: Ընդամենը հարկավոր է խելացի եւ նուրբ գործել սարածաշրջանում եւ միայն այդ դեմքում կարող ենք վերջապես գոնե մեկ անգամ աղեստինյան վիճակում հայտնվել:

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Ծանր վայրկյանների ժամանակը

Մերօրյա ժամանակը սղասվածից ծանր է անցնում: Ժամանակ ասվածը թերևս վայրկյանների հանրագումար է, ընդամենը ակնթարթների շարան, որն ինչ-որ իմաստով լի է ավարտի, երբ մեզանում սղասվածից էլ հաճախ հնչում է «հե՜տ»-ն, իր բոլոր ելևեթներով: Թվում է այս վիճակին վերջ չկա, քանզի ամեն ինչ սկսվում է ավարտվում է մեկ մարդու խոսույթով: Անուշտ կա նաև ընդդիմություն որակվողը, որն այնքան է ցափուցվել, որ թփուսների սրամաքանությամբ իր սաղարթների սակ հանգրվանելու սեղ չի ստեղծել: Պարզապես մենք անհարմար զգալու լինելու անաչում ենք հերթական հետոյից խուսափելուց, իրավիճակներն իրենց անուններով կոչելուց, ամեն ինչ հասցնելով ու կաղերով հայկականի ու հայկականության ինչ-ինչ բացահայտումների ակնկալիքի հետ: Ավարդ, այսօրինակ մտածողների արդյունքում հայսնվում ենք այն կետում, որում կանք անգործի ու անօգնականի վիճակում: Անուշտ, իշխանությունն ու հանրության որոշ թե որոշակի հասկանալի կերպով չէ հնչեցված մոտեցմանը, վկայաբերում է թվեր ու տոկոսներ, ասֆալտ ու կրթություն, սոցիալական խնդիրների առաջադեմ, որոնց հանրագումարում անգամ դրականն ու բարեփոխումը չեն նմարվում, իրենց սեղը չեն ուրվագծում: Ընդհանուր դասողությունների այսօրինակ խոսույթից փորձեն տե-

ղափոխվել իրական միջավայր, ասենք՝ հանրությանը հաճախ իրենց սղուսի սուբսիդավորում կոչվող ոլորտ: Թե ինչ է այդ սուբսիդավորում անվանվողը, սարհներ շարունակ ակտիվ լրագրությանը զբաղվող ՀՀ շարքային ֆաղափացի երկրի կառավարիչների կողմից չի լսել: Այն հիմնականում արտահայտվել է օրենքի ուժ ունեցող ՀՀ բյուջեից մեծ ու փոքր համայնային կառույցներին որոշակի գումարների հասկացման տեսքով՝ միլիոնավոր ու միլիարդավոր դրամների սահմանումով: Առաջին հայացքից գործընթացը կարելի է ընդունելի համարել: Սակայն երբ հետևում ենք դրա հետագա ընթացքին, հարցեր են ծագում, որոնց շարունակությունն ու դասախաններն ուղղակի միանշանակ չեն: Ասենք մի դեպքում գումար է հասկացվում համայնքում դրամական կառուցելու, մի այլ սեղում՝ համայնքային աշխատակազմի շինության սանիթը վերանորոգելու, երրորդ

դեպքում՝ գյուղի մշակույթի սան ինչ-ինչ ծախսերը հոգալու նպատակով: Տարվա արդյունքում ոչ հարուստ ՀՀ բյուջեից սանյակ միլիարդավոր դրամներ են ծախսվում, որոնց նպատակահարմարությունը երբեք չի իրավում, որին հանդիմանում ենք անորակ ճանադարհաշինության դասախան: Ի վերջո՝ ինչ է անփոփոխ այս վիճակը, որը սուբսիդավորում է անվանվում: Բացարձակ բառարաններում կարող ենք՝ սուբսիդիա-դե-սական նպատակ, օժանդակություն, աջակցություն, օգնություն, սասարում: Ակամայից մտաբերում ենք իշխանական վերաբերմունքը շարքային ֆաղափացի նպատակների հանդեպ, որը մի շարք դեպքերում սեռորի ասիճանի էր հասցվում, մարդկանց երեսին էր շարքվում գնալ աշխատելու դասանքը, այլ ոչ՝ նպատակ գոյատևելու ակնկալիքը, երբ կան աշխատանքի չկար, կան նպատակաշարժի մոտ առողջական խնդիրներ էին առկա: Հի-

մա սրանցից որո՞նք են առկա, որ համայնքապետարանը ի գործ չէ 1-2 մասնաճյուղով դրամական կառուցել կամ աշխատավայրի դուռ-լուսամուտ վերանորոգել: Բացարձակապես ոչ մեկը, քանզի որեւէ համայնքապետ գրեթե կայացած գործարար է, ռեսուրսների ու ինքնուրույն սեղ, ծառայություններ մատուցող ու շինարարություն իրականացնող կազմակերպության համատեղականներ, դարձ է, ոչ իր անունով: Իշխանության հարկադարձ թե իրավադատ կառույցներում ֆաղափացի են այս ամենին, յուրաքանչյուր այցից հետո մի քանի չհաշվարկված աշխատողների են բացահայտում, տուգանքներ սահմանում եւ... վերջ: Եվ հարցը՝ արդյո՞ք իշխանությունն այն կառույց է, որը կոչված է դարձ ծառայություններ մատուցող կարգավիճակ ստանձնել, որոշիսին է ընթացող սուբսիդավորում-դե-սական նպատակի սրամարում գործընթացը, հնչում է ինքնաբերաբար: Երբ սարհներ առաջ գործընթացը սկսվեց, նպատակաշարժությունն հարաբերակցությունը 80-20 էր, հիմա հակառակ է. անգործության մղված համայնքները գնալով աղի-սանում են, որը վերելներում փորձում են չստանելու շալ: Անուշտ լրագրային էջն այն սարածիք չէ, որտեղ հարկ է երկրի սնտեսական ֆաղափական մանրամասների շուրջ գրույց ծավալել: Այսուհանդերձ, հանրությունը ցանկանում է հանդուգել, թե ինչ-հանգով է արդարացված, ա-

սենք, օրերս ընդունված խաղողի մթերումների նպատակով բանկերին կիրառված խաղողի դիմաց 30 դրամի հասկացումը, հազար տոմար վարկավորման դիմաց 30.000.000 դրամի ստացումը: Այն ներկայացվում է որպես խաղողագործին օգնելու ֆայլ, որը միանշանակ չի ընդունվում. գումարը բանկ է գնում: Այլ բան է, ասենք սեղերից հնչող այն կարծիքը, ըստ որի խաղողի մթերումը նպատակահարմար է իրականացնել համայնքներում կազմավորվող յուրաքանչյուր խաղողի վերամշակում իրականացնող ընկերությունների միջոցով, որտեղ գյուղաբնակները թե՛ աշխատանք կունենան, թե՛ դարբերաբար ֆինանսական միջոցներ կստանան: Բայց այս ամենին հասնելու համար համադասախան դե-սական կառույցները դարձադրվում են այլոց փորձն ուսումնասիրել, այն մեր դասանքներին համադասախանեցնել, որը դարձվում է՝ հե՜տ գործ չէ: Միայն չզեղեն ինչու ամենուր այն իրականացվում է, իսկ մեր բարձրագույն իշխանությունները ժամանակ են ծախսում մեներեկական դասականություններ ստանձնելու ուղղությամբ, որից նաև կոռուպցիոն դրսեւորումներ են ուրվագծվում: Այսպես հասանք այն վիճակին, երբ երբեմնի հզոր Արցախն այլևս ոչ ես է: Ես ինչ խոսքեր շարժում 19-ամյա իմ հարազատ Դավիթի շիրմին այցելելիս: Հայերենն այդ բաները գրեթե չունի: 26.09.2023թ.

58 հազար ստորագրությունների վավերականության հաստատումը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովից ստանալուց հետո «Հայափվե» նախաձեռնությունն օրերս օրենսդրական փաթեթը, որ ենթադրում է Արցախի հայկականությունը կասկածի սակ դնող ու Հայոց ցեղասպանությունը ժխտող որեւէ գործողության ֆրեականացում, մուսք արեց խորհրդարան: Ազգային ժողովի նախագահն, ըստ կարգի, այն կմակագրի գլխադասային՝ դե-սական-իրավական հարցերի մշակման հանձնաժողով, որտեղ էլ դասգամավորները կորոշեն՝ կենտրոնով՝ այն խորհրդարանի լիազորմար միստերի օրակարգ, թե՛ նախաձեռնությունը սիտված կլինի անցնել հաջորդ՝ 300 հազար ստորագրությամբ օրենքը հանրափվեով ընդունելու փուլին: Օրենսդրական փաթեթն Ազգային ժողով մուսք անելուց հետո «Ազգ»-ը «Հայափվե»-ի անդամ, միջազգայնագե՛տ Մենուա Սողոմոնյանից հե՛տաֆրվեց, թե միջազգային ինչ գործիքներ բանեցնելով է հնարավոր թելել հայաթափված ու Արցեղանի կողմից օկուդացված Արցախի, այսպես կոչված, ինքնավարմարումը: «Եթե մենք վերցնենք այդ խայծը եւ ասենք, որ գիտեք, քանի որ Արցախն արդեն հայաթափվել է, հե՛տադարձ իմաստ չունի նրա իրավունքների համար դասախան, հասարակության մոտ չլինի կամ ձեւավորվի Արցախը դասախան ինդուլ-սը: Հե՛տաբար, նաև «Հայափվե»-ի միջոցով ենք ցանկանում Արցախի հարցն ու այդ մասով հանրային դասախանը վառ դասախան: Տասնամյակներն ի վեր

Արցախցին պե՛տք է իր հայրենիք վերադառնա. անվտանգությունը կարող են նաև ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերն ապահովել

արբեղանցիներն իրենց դասանցից երբեք չհրաժարվեցին, չասացին՝ քանի որ Կովսականը, Քարվաճառը արբեղանցիներից դասարկված է, մենք այդ հարցին չենք անդրադառնա: Այդ դասանցը դասախան է, ի վերջո, կարողացան ինչ-որ մի ժամանակ (երբ սարածաշարունակ իրավիճակ փոխվեց) հարցը գեներացնել: Մենք նույնպես Արցախից հրաժարվելու իրավունք չունենք», - դասախանեց Սողոմոնյանը: «Այնուամենայնիվ, ինչ մեխանիզմներով է հնարավոր արդյունքի հասնել», - խնդրեցին մեր գրուցակցին առավել առարկայական մեկնաբանել: Նա նախ

նեց, որ չդե՛սք է սղասել, թե «Հայափվեով» հնարավոր է հասնել Արցախի իրավասուրբեկության ամբողջական ճանաչմանը, աղա շարունակեց. «Իհարկե, դա ֆայլերից մեկը կարող է լինել: Բայց իրականում ֆայլերին ու գործընթացներին զուգահեռ՝ ոչ դակաս կարելու են ֆաղափական հայտարարություններն ու գնահատականները, որ ամենուր, ամեն մի հարթակում, միջազգային ասդարեզում լի են հնչեն Հայաստանը ներկայացնող դասախանների ու ֆաղափական գործիչների շուրթերից»: «Ազգ»-ը նույն՝ օկուդացված Արցախի հե՛տագա կարգավիճակի հարցը

նաև «Հայափվե» նախաձեռնության համակարգող Ավետիք Չալաբյանին ուղղեց: Նա նախ մեկնեց, որ մնան թե՛, առաջին հերթին, իշխանությունն է սարածում՝ փորձելով նախաձեռնության վրին փաթաթել Արցախում՝ իր իսկ ձեռագրով իրականացված հայաթափման ակտը, աղա հավելեց, որ եթե Արցախն այս դասին հայաթափված է, աղա դա չի նշանակում՝ այդպես էլ մնալու է: Ըստ ֆաղափական գործիչ՝ իրողությունները կարող են փոխվել: «Ինչ գործիքակազմով, արդյո՞ք դրանք առկա են», - նրան ես խնդրեցինք մանրամասնել: «Դրանք խոսակցության այլ թեմա են, բայց շատ կարճ ասենք, որ, օրինակ, կարող է լինել ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի ներգրավում ու ՄԱԿ-ի գործի՝ Լաչինի միջանցով սեղակայում: Ծիծե՛ է՝ ռուս խաղաղապահները որոշակի անվստահային մթնոլորտ ադասախան Արցախում, բայց վերջին դեպքերի ժամանակ ստանք, որ դա բավարար չէ: Արցախցին, այո, դե՛ս է վերադառնա իր տուն, իր բնակավայր, իր հայրենիք, բայց դրա համար դե՛ս է բավարար երաժիսիներ ունենա, ինչը կարող է ադասախան միջազգային սարբեր հարթակների, կազմակերպությունների ուղղակի ազդեցությամբ», - գրույցն ամփոփեց նա: ՄԵՆՈՒԱ ՎԱՐԿՈՒՄՅԱԼ

